

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Λιδαγμένο κείμενο
Πλάτωνος, *Πρωταγόρας* 320d-321b5

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυνται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεΐ καὶ Ἐπιμηθεΐ κοσμήσαι τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεΐα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, “Νείμαντος δέ μου,” ἔφη, “ἐπίσκεψαι” καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἄσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὥπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατὰγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠΐξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσφωξεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μή τι γένος ἀἰστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχουσι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τοῦντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «**Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο ... σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.**»

Μονάδες 10

B1. «Ἦν γάρ ποτε χρόνος ... καὶ γῆ κεράννυται»: Ποιες κοσμολογικές αντιλήψεις φαίνεται ότι ακολουθεί ο Πρωταγόρας στο χωρίο αυτό;

Μονάδες 15

B2. Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε τα σημεία εκείνα του κειμένου, τα οποία φανερώνουν την ιδιαίτερη φροντίδα του Επιμηθέα για την ισορροπία του οικοσυστήματος.

Μονάδες 15

B3. Τι γνωρίζετε για τον μύθο ως μέθοδο έκθεσης των απόψεων του Πρωταγόρα και για τη στάση του Πλάτωνα απέναντι στη μέθοδο αυτή;

Μονάδες 10

B4. Να βρείτε στο παραπάνω κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
απαίτηση, ανίσχυρος, εύπορος, διατύπωση, φυτό, κρασί, δεσμός, ανάληψη, διάρκεια, προσφυγιά.

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο
Αἰσχίνου, Περὶ παραπρεσβείας 80

Χρὴ δέ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς μὲν πρέσβεις θεωρεῖν πρὸς τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἐπρέσβευον, τοὺς δὲ στρατηγοὺς πρὸς τὰς δυνάμεις ὧν ἡγοῦντο. καὶ γὰρ τὰς εἰκόνας ἴστατε, καὶ τὰς προεδρίας καὶ τοὺς στεφάνους καὶ τὰς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεις δίδοτε, οὐ τοῖς τὴν εἰρήνην ἀπαγγείλασιν, ἀλλὰ τοῖς τὴν μάχην νικήσασιν. εἰ δ' ἔσονται τῶν πολέμων αἱ μὲν εὖθυναι τῶν πρέσβεων, αἱ δὲ δωρεαὶ τῶν στρατηγῶν, ἀσπόνδους καὶ ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιήσετε· οὐδεὶς γὰρ ἐθελήσει πρεσβεύειν.

αἱ εἰκόνες = τα αγάλματα

αἱ προεδρίαι = οι τιμητικές θέσεις, η πρωτοκαθεδρία

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

τοὺς πρέσβεις	:	την αιτιατική ενικού.
θεωρεῖν	:	το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του παρατατικού στην ίδια φωνή.
ὄν	:	τη δοτική πληθυντικού στο θηλυκό γένος.
ἐπρέσβευον	:	το απαρέμφατο παρακειμένου στην ίδια φωνή.
τὰς δυνάμεις	:	την κλητική ενικού.
ἴστατε	:	το τρίτο ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα στη μέση φωνή.
ἀπαγγείλασιν	:	το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο ευκτικής του μέλλοντα στην ίδια φωνή.
νικήσασιν	:	τη γενική ενικού της μετοχής του ενεστώτα στο αρσενικό γένος.
ἔσονται	:	το δεύτερο ενικό πρόσωπο της οριστικής του παρατατικού.
δωρεὰ	:	τη γενική πληθυντικού.

Μονάδες 10

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων και φράσεων:

Ἀθηναῖοι, θεωρεῖν, πρὸς τὸν καιρὸν, τοῖς ἀπαγγείλασιν, τῶν πρέσβων, ἀκηρύκτους.

(μονάδες 6)

Γ3.β. «οὐδεὶς γὰρ ἐθελήσει πρεσβεύειν»: Να μετατρέψετε την πρόταση σε πλάγιο λόγο με όλους τους δυνατούς τρόπους, με εξάρτηση από το «**Οὗτος ἔλεγεν**».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 09.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΡΙΤΗ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος, *Πολιτεία* 617c-e

Ἄλλας δὲ καθημένας πέριξ δι' ἴσου τρεῖς, ἐν θρόνῳ ἑκάστην, θυγατέρας τῆς Ἀνάγκης, Μοίρας, λευχεμονούσας, στέμματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἐχούσας, Λάχεσιν τε καὶ Κλωθῶ καὶ Ἄτροπον, ὑμνεῖν πρὸς τὴν τῶν Σειρῆνων ἁρμονίαν, Λάχεσιν μὲν τὰ γεγονότα, Κλωθῶ δὲ τὰ ὄντα, Ἄτροπον δὲ τὰ μέλλοντα. Καὶ τὴν μὲν Κλωθῶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐφαπτομένην συνεπιστρέφειν τοῦ ἀτράκτου τὴν ἕξω περιφορᾷ, διαλείπουσαν χρόνον, τὴν δὲ Ἄτροπον τῇ ἀριστερᾷ τὰς ἐντὸς αὐτῶσαύτως· τὴν δὲ Λάχεσιν ἐν μέρει ἑκατέρας ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἐφάπτεσθαι. Σφᾶς οὖν, ἐπειδὴ ἀφικέσθαι, εὐθὺς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. Προφήτην οὖν τινα σφᾶς πρῶτον μὲν ἐν τάξει διαστῆσαι, ἔπειτα λαβόντα ἐκ τῶν τῆς Λαχέσεως γονάτων κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, ἀναβάντα ἐπὶ τι βῆμα ὑψηλὸν εἰπεῖν—

«Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης Λαχέσεως λόγος. Ψυχὰι ἐφήμεροι, ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου. Οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται, ἀλλ' ὑμεῖς δαίμονα αἰρήσεσθε. Πρῶτος δ' ὁ λαχὼν πρῶτος αἰρείσθω βίον ᾧ συνέσται ἐξ ἀνάγκης. Ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἦν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἔξει. Αἰτία ἐλομένου· θεὸς ἀναίτιος.»

Α. Από το κείμενο που σας δίνεται να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Ἄλλας δὲ καθημένας ... βῆμα ὑψηλὸν εἰπεῖν».

Μονάδες 10

B.1. Να σχολιάσετε τη σειρά των λέξεων στην πρώτη πρόταση του λόγου του προφήτη: «**Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης Λαχέσεως λόγος**».

Μονάδες 15

B.2. Ποια άποψη προβάλλει ο Πλάτωνας με την αντίθεση «**Αἰτία ἐλομένου· θεὸς ἀναίτιος**»;

Μονάδες 15

B.3. Τι γνωρίζετε για τη διαλεκτική μέθοδο του Σωκράτη;

Μονάδες 10

B.4. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε στο τετράδιό σας μία λέξη του κειμένου ετυμολογικά συγγενή: **επιγονατίδα, αποκληρώνω, δεισιδαιμονία, οικοδέσποινα, ατιμία.**

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίου, *Κατὰ Ἐργοκλέους ἐπίλογος* 12-13

Οἶμαι δ' Ἐργοκλέα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ μὲν Ἀλικαρνασσοῦ καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ περὶ τῶν **αὐτῶ** πεπραγμένων οὐκ ἐπιχειρήσειν ἀπολογεῖσθαι, ἐρεῖν δὲ ὡς ἀπὸ Φυλῆς κατῆλθε καὶ **ὡς δημοτικός ἐστι** [...]. ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, <οὐ> τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω **περὶ τῶν τοιούτων**, ἀλλ' ὅσοι μὲν ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου ἐπιθυμοῦντες καὶ **τοὺς νόμους** ἰσχύειν βουλόμενοι καὶ τοὺς ἀδικοῦντας μισοῦντες τῶν ὑμετέρων **κινδύνων** μετέσχον, οὐ **πονηροὺς** εἶναι πολίτας, οὐδὲ ἀδίκως τούτοις φημὶ ἂν εἶναι ὑπόλογον τὴν ἐκείνων φυγὴν· ὅσοι δὲ κατελθόντες ἐν δημοκρατίᾳ τὸ μὲν ὑμέτερον πλῆθος ἀδικοῦσι, τοὺς δὲ ἰδίους οἴκους ἐκ τῶν ὑμετέρων μεγάλους ποιοῦσι, πολὺ μᾶλλον αὐτοῖς προσήκει ὀργίζεσθαι ἢ τοῖς τριάκοντα.

κατέρχομαι= ξαναγυρίζω στην πατρίδα

δημοτικός= δημοκρατικός

τὸ ὑμέτερον πλῆθος= εσάς τους δημοκρατικούς

Γ.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

Γ.2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

τῶν πεπραγμένων:	τη δοτική του πληθυντικού αριθμού του αρσενικού γένους στη μετοχή του παθητικού αορίστου.
κατῆλθε	: την οριστική παρακειμένου στο ίδιο πρόσωπο.
τοιούτων	: την ονομαστική του ενικού αριθμού του θηλυκού γένους.
μετέσχον	: το γ' πρόσωπο του ενικού αριθμού προστακτικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή.
πολίτας	: την κλητική του ενικού αριθμού.
φημί	: το β' πρόσωπο του ενικού αριθμού στον παρατατικό.
πλῆθος	: τη δοτική του ενικού αριθμού.
μεγάλους	: την κλητική του ενικού αριθμού του αρσενικού γένους στον συγκριτικό βαθμό.
μᾶλλον	: τον υπερθετικό βαθμό του επιρρήματος.
ὀργίζεσθαι	: το απαρέμφατο του παθητικού μέλλοντα.

Μονάδες 10

Γ.3. α. Να χαρακτηρίσετε πλήρως τη συντακτική λειτουργία των παρακάτω όρων: **αὐτῷ, περὶ τῶν τοιούτων, τοὺς νόμους, κινδύνων, πονηροὺς, ὀργίζεσθαι.**

(μονάδες 6)

β. «ὥς δημοτικός ἐστι»: Να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης και να προσδιορίσετε τον συντακτικό της ρόλο.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνο ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μία (1) ώρα μετά τη διανομή των θεμάτων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 8 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος *Πρωταγόρας* 324A-C

Ἐνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὔσης. Εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὃ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει ὅτι οἱ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετῇ. Οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἕνεκα, ὅτι ἡδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται· οὐ γὰρ ἂν τό γε πρᾶχθὲν ἀγέννητον θεῖη· ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὐτοῖς ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα. Καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετῇ· ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει. Ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν ὅσοι περ τιμωροῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὕς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετῇ. Ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετῇ, ἀποδέδεικταί σοι, ὃ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὥς γέ μοι φαίνεται.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «**Οὐδείς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας ... καὶ διδασκτὸν ἀρετῇν.**»

Μονάδες 10

B1. Ποια άποψη εκφράζει ο Πρωταγόρας στο κείμενο που σας δίνεται για τον σκοπό της τιμωρίας (μονάδες 5) και πώς αξιοποιεί την άποψη αυτή για να τεκμηριώσει ότι η αρετή μπορεί να διδαχθεί; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2. «**ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται**»: Να σχολιάσετε την παραπάνω φράση, δίνοντας έμφαση στη σημασία που έχει ο λόγος για τη συγκρότηση και για τη λειτουργία της κοινωνίας.

Μονάδες 10

B3. Με βάση το κείμενο που σας δίνεται και το παρακάτω μεταφρασμένο απόσπασμα, να δείξετε ότι κατά τον Πρωταγόρα ο ρόλος της πόλης είναι και παιδαγωγικός.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

«Και όταν πια φύγουν αυτοί [δηλ. οι νέοι άνδρες] από τους δασκάλους, η πόλη, με τη σειρά της, τους αναγκάζει να μάθουν τους νόμους και να ζουν σύμφωνα με αυτούς, ώστε να μην ενεργούν από μόνοι τους και όπως νομίζουν οι ίδιοι [...]. Έτσι, και η πόλη, υπογραμμίζοντας τους νόμους, αυτά τα επινοήματα των καλών, παλαιῶν νομοθετῶν, αναγκάζει και όσους ασκούν ένα αξίωμα και όσους άρχονται να συμμορφώνονται με αυτούς. Εκείνος δε ο οποίος τους παραβαίνει, υφίσταται κυρώσεις και οι κυρώσεις αυτές ονομάζονται, και σε σας εδώ [δηλ. στην Αθήνα] και σε πολλά άλλα μέρη, εὐθύνες, λες και η δικαιοσύνη ξαναβάζει [τον παραβάτη] στην ευθεία.»

Πλάτωνος *Πρωταγόρας* 326C-E

Μονάδες 10

B4. Πώς περιγράφει ο Πλάτωνας στο πρώτο μέρος του διαλόγου *Πρωταγόρας* τους σοφιστές Πρόδικο, Ιππία και Πρωταγόρα;

Μονάδες 10

B5. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε στο τετράδιό σας μία λέξη του διδαγμένου πρωτότυπου κειμένου ετυμολογικά συγγενή: **υποθήκη, βιαιοπραγία, ιδέα, εκτρέπομαι, μισαλλοδοξία, οίηση, επιεικής, υποδοχή, τμήμα, άφαντος.**

Μονάδες 10

**Αδίδακτο κείμενο
Θουκυδίδου *Ιστοριῶν* Β 54**

Τοιούτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπιέζοντο, ἀνθρώπων τ' ἔνδον θνησκόντων καὶ γῆς ἔξω δηουμένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ οἷα εἰκὸς ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ἄδεσθαι «ἥξει Δωρικὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ». ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν, ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῇσθαι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἅ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. ἦν δέ γε οἷμαί ποτε ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικὸς τοῦδε ὕστερος καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμόν, κατὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ἄσονται.

δηόω-δηῶ = καταστρέφω
τὸ ἔπος = ο στίχος

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

περιπεσόντες	:	τη δοτική πληθυντικού της μετοχής του παρακειμένου στο αρσενικό γένος
δηνουμένης	:	το τρίτο ενικό πρόσωπο της υποτακτικής του ενεστώτα στην ενεργητική φωνή
κακῶ	:	τη δοτική πληθυντικού του συγκριτικού βαθμού στο θηλυκό γένος
άνεμνήσθησαν	:	το πρώτο ενικό πρόσωπο της ευκτικής αορίστου στην παθητική φωνή
τοῦδε	:	την ονομαστική πληθυντικού του αρσενικού γένους
φάσκοντες	:	τη δοτική πληθυντικού του ίδιου γένους
πάλαι	:	τον υπερθετικό βαθμό
ἔρις	:	την αιτιατική ενικού
ἔπασχον	:	το δεύτερο ενικό πρόσωπο της οριστικής μέλλοντα
ξυμβῇ	:	το δεύτερο ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ίδιου χρόνου

Μονάδες 10

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων και φράσεων:

ἔνδον, θνησκόντων, τοῦ ἔπους, ὑπὸ τῶν παλαιῶν, τοῦδε (μετά τη λέξη Δωρικός), **γενέσθαι** (μονάδες 6)

Γ3.β. «Τοιούτῳ πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπιέζοντο»: Να μετατρέψετε τη φράση σε πλάγιο λόγο με όλους τους δυνατούς τρόπους, εξαρτώντας την από το «οὗτος εἶπεν» (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.15.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Α΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 8 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος *Πρωταγόρας* 324Α-C

Ἐνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι ὥς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὔσης. Εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὃ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει ὅτι οἷ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετῇ. Οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἔνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἔνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται· οὐ γὰρ ἂν τό γε πρᾶχθὲν ἀγέννητον θεῖη· ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα. Καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετῇ· ἀποτροπῆς γοῦν ἔνεκα κολάζει. Ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν ὅσοι περ τιμωροῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὕς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετῇ. Ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετῇ, ἀποδέδεικται σοι, ὃ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὥς γέ μοι φαίνεται.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «**Οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας ... καὶ διδακτὸν ἀρετὴν.**»

Μονάδες 10

B1. Ποια άποψη εκφράζει ο Πρωταγόρας στο κείμενο που σας δίνεται για τον σκοπό της τιμωρίας (μονάδες 5) και πώς αξιοποιεί την άποψη αυτή για να τεκμηριώσει ότι η αρετή μπορεί να διδαχθεί; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2. «**ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται**»: Να σχολιάσετε την παραπάνω φράση, δίνοντας έμφαση στη σημασία που έχει ο λόγος για τη συγκρότηση και για τη λειτουργία της κοινωνίας.

Μονάδες 10

B3. Με βάση το κείμενο που σας δίνεται και το παρακάτω μεταφρασμένο απόσπασμα, να δείξετε ότι κατά τον Πρωταγόρα ο ρόλος της πόλης είναι και παιδαγωγικός.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

«Και όταν πια φύγουν αυτοί [δηλ. οι νέοι άνδρες] από τους δασκάλους, η πόλη, με τη σειρά της, τους αναγκάζει να μάθουν τους νόμους και να ζουν σύμφωνα με αυτούς, ώστε να μην ενεργούν από μόνοι τους και όπως νομίζουν οι ίδιοι [...]. Έτσι, και η πόλη, υπογραμμίζοντας τους νόμους, αυτά τα επινοήματα των καλών, παλαιών νομοθετών, αναγκάζει και όσους ασκούν ένα αξίωμα και όσους άρχονται να συμμορφώνονται με αυτούς. Εκείνος δε ο οποίος τους παραβαίνει, υφίσταται κυρώσεις και οι κυρώσεις αυτές ονομάζονται, και σε σας εδώ [δηλ. στην Αθήνα] και σε πολλά άλλα μέρη, εὐθύνες, λες και η δικαιοσύνη ξαναβάζει [τον παραβάτη] στην ευθεία.»

Πλάτωνος Πρωταγόρας 326C-E

Μονάδες 10

B4. Πώς περιγράφει ο Πλάτωνας στο πρώτο μέρος του διαλόγου *Πρωταγόρας* τους σοφιστές Πρόδικο, Ιππία και Πρωταγόρα;

Μονάδες 10

B5. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε στο τετράδιό σας μία λέξη του διδαγμένου πρωτότυπου κειμένου ετυμολογικά συγγενή: **υποθήκη, βιαιοπραγία, ιδέα, εκτρέπομαι, μισαλλοδοξία, οίηση, επιεικής, υποδοχή, τμήμα, άφαντος.**

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο
Θουκυδίδου *Ιστοριῶν* Β 54

Τοιούτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπιέζοντο, ἀνθρώπων τ' ἔνδον θνησκόντων καὶ γῆς ἔξω δηουμένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ οἷα εἰκὸς ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ἄδεσθαι «ἥξει Δωρικὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ». ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν, ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρηῇσθαι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἅ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. ἦν δέ γε οἷμαί ποτε ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικὸς τοῦδε ὕστερος καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμόν, κατὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ἄσονται.

δηόω-δηῶ = καταστρέφω

τὸ ἔπος = ο στίχος

ὁ λιμός = η πείνα

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

περιπεσόντες	:	τη δοτική πληθυντικού της μετοχής του παρακειμένου στο αρσενικό γένος
δηνουμένης	:	το τρίτο ενικό πρόσωπο της υποτακτικής του ενεστώτα στην ενεργητική φωνή
κακῶ	:	τη δοτική πληθυντικού του συγκριτικού βαθμού στο θηλυκό γένος
ἀνεμνήσθησαν	:	το πρώτο ενικό πρόσωπο της ευκτικής αορίστου στην παθητική φωνή
τοῦδε	:	την ονομαστική πληθυντικού του αρσενικού γένους
φάσκοντες	:	τη δοτική πληθυντικού του ίδιου γένους
πάλαι	:	τον υπερθετικό βαθμό
ἔρις	:	την αιτιατική ενικού
ἔπασχον	:	το δεύτερο ενικό πρόσωπο της οριστικής μέλλοντα
ξυμβῇ	:	το δεύτερο ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ίδιου χρόνου

Μονάδες 10

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων και φράσεων:

ἔνδον, θνησκόντων, τοῦ ἔπους, ὑπὸ τῶν παλαιῶν, τοῦδε
(μετά τη λέξη Δωρικὸς), **γενέσθαι** (μονάδες 6)

Γ3.β. Να βρείτε τον υποθετικό λόγο του κειμένου και να τον χαρακτηρίσετε. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.15.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος *Πολιτεία* 514Α-515Α

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἄνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῇσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἔχούσῃ μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὁρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρωκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.

Ὅρῳ, ἔφη.

Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἄνθρώπους σκεύη τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «**Μετὰ ταῦτα δὴ... τὰ θαύματα δεικνύασιν**».

Μονάδες 10

B1. Να ερμηνεύσετε, με βάση το κείμενο που σας δίνεται, τους συμβολισμούς: **πρὸς τὸ φῶς, ἐν δεσμοῖς, ἀνδριάντας.**

Μονάδες 15

B2. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους αισθητοποιείται η εικόνα του σπηλαίου και των δεσμοτών (μονάδες 8) και ποιος ο ρόλος του καθενός; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

B3. Ποιες είναι, κατά τον Πλάτωνα, οι ενασχολήσεις των φυλάκων-αρχόντων (βασιλέων) μετά την ολοκλήρωση της αγωγής τους και ποια τα χαρακτηριστικά τους ως φιλοσόφων-βασιλέων;

Μονάδες 10

B4. Να βρείτε στο διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής: **γεωμετρία, σχήμα, ευφυής, υπόδημα, διένεξη, οπτασία, άξονας, διεργασία, πυρετός, δίφθογγος.**

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο

Ξενοφώντας Έλληνικά Στ' IV, 6-7

Ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων παρῳξύνετο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν. τῶν δ' αὖ Θηβαίων οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο ὥς εἰ μὴ μαχοῖντο, ἀποστήσονται μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις, αὐτοὶ δὲ πολιορκήσονται· εἰ δὲ μὴ ἔξοι ὁ δῆμος ὁ Θηβαίων τἀπιτήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι. ἅτε δὲ καὶ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν ἐλογίζοντο κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ πάλιν φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρρυνε μὲν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγόμενος ὥς

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

δέοι ἔνταῦθα Λακεδαιμονίους ἡττηθῆναι ἔνθα τὸ τῶν παρθένων ἦν μνημα, αἷ λέγονται διὰ τὸ βιασθῆναι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τινῶν ἀποκτεῖναι ἑαυτάς.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

παρωξύνετο	:	το α΄ πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του παρακειμένου στην ίδια φωνή
συνάπτειν	:	το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου στην ίδια φωνή
προεστῶτες	:	την ονομαστική ενικού στο θηλυκό γένος
πεφευγότες	:	το απαρέμφατο του αορίστου β΄ στην ίδια φωνή
πολλοί	:	τον ίδιο τύπο στον υπερθετικό βαθμό
κρεῖττον	:	τη δοτική πληθυντικού στο ίδιο γένος
	:	και στον ίδιο βαθμό
δέοι	:	το γ΄ ενικό πρόσωπο του παρατατικού
ἡττηθῆναι	:	το γ΄ ενικό πρόσωπο της ευκτικής του ενεστώτα
μνημα	:	τη δοτική ενικού
ἑαυτάς	:	τον ίδιο τύπο στο α΄ πρόσωπο.

Μονάδες 10

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων και φράσεων:

ταῦτα, αὐτοῖς, αὐτῶν (το δεύτερο στο κείμενο), **μαχομένους, ἀποθνήσκειν, πρὸς τούτοις, Λακεδαιμονίους.** (μονάδες 7)

Γ3.β. «τῶν δ' αὖ Ἰθηβαίων ... αὐτῶν πόλεις»: να μετατρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ. (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.30.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Α΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος *Πολιτεία* 514A-515A

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἄνθρωπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῇσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένους, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρωκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύουσιν.

Ὅρῳ, ἔφη.

Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἄνθρωπους σκεύη τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοιους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «**Μετὰ ταῦτα δὴ ... τὰ θαύματα δεικνύασιν**».

Μονάδες 10

B1. Να ερμηνεύσετε με βάση το κείμενο που σας δίνεται τους συμβολισμούς: **πρὸς τὸ φῶς, ἐν δεσμοῖς, ἀνδριάντας**.

Μονάδες 15

B2. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους αισθητοποιείται η εικόνα του σπηλαίου και των δεσμοτών (μονάδες 8) και ποιος ο ρόλος του καθενός; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

B3. Ποιες είναι, κατά τον Πλάτωνα, οι ενασχολήσεις των φυλάκων-αρχόντων (βασιλέων) μετά την ολοκλήρωση της αγωγής τους και ποια τα χαρακτηριστικά τους ως φιλοσόφων-βασιλέων;

Μονάδες 10

B4. Να βρείτε στο διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

γεωμετρία, σχήμα, ευφυής, υπόδημα, διένεξη, οπτασία, άξονας, διεργασία, πυρετός, δίφθογγος.

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο

Ξενοφῶντος Ἑλληνικὰ Στ' IV, 6-7

Ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων παρωξύνετο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν. τῶν δ' αὖ Ἐθηβαίων οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο ὥς εἰ μὴ μαχοῖντο, ἀποστήσονται μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις, αὐτοὶ δὲ πολιορκήσονται· εἰ δὲ μὴ ἔξοι ὁ δῆμος ὁ Ἐθηβαίων τἀπιτήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι. ἅτε δὲ καὶ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν ἐλογίζοντο κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ πάλιν φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρρυνε μὲν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγόμενος ὡς

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Α΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

δέοι ἔνταῦθα Λακεδαιμονίους ἡττηθῆναι ἔνθα τὸ τῶν παρθένων ἦν μνῆμα, αἷ λέγονται διὰ τὸ βιασθῆναι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τινῶν ἀποκτεῖναι ἑαυτάς.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

παρωξύνετο	:	το α΄ πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του παρακειμένου στην ίδια φωνή
συνάπτειν	:	το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου στην ίδια φωνή
προεστῶτες	:	την ονομαστική ενικού στο θηλυκό γένος
πεφευγότες	:	το απαρέμφατο του αορίστου β΄ στην ίδια φωνή
πολλοί	:	τον ίδιο τύπο στον υπερθετικό βαθμό
κρεῖττον	:	τη δοτική πληθυντικού στο ίδιο γένος
	:	και στον ίδιο βαθμό
δέοι	:	το γ΄ ενικό πρόσωπο του παρατατικού
ἡττηθῆναι	:	το γ΄ ενικό πρόσωπο ευκτικής του ενεστώτα
μνῆμα	:	τη δοτική ενικού
ἑαυτάς	:	τον ίδιο τύπο στο α΄ πρόσωπο.

Μονάδες 10

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων και φράσεων:

ταῦτα, αὐτῶν (το δεύτερο στο κείμενο), **μαχομένους, ἀποθνήσκειν, πρὸς τούτοις, Λακεδαιμονίους.**
(μονάδες 6)

Γ3.β. «ὥς ἀποστήσονται μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις»: να χαρακτηρίσετε την παραπάνω πρόταση, να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς της και να δηλώσετε τη συντακτική της λειτουργία.
(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.30.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ- Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΠΕΜΠΤΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 2013
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)**

**Διδαγμένο κείμενο
Ἀριστοτέλους Ἠθικὰ Νικομάχεια Β1, 5-8**

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθεταὶ τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποίας ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Α1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Ἀνάλογον δὲ καὶ... αἱ ἕξεις γίνονται».

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ και Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

B1. α. «καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν»: να σχολιάσετε το χωρίο ως προς το περιεχόμενο (μονάδες 5).

β. «ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται»: να εξηγήσετε ποια σχέση έχουν τα αντιθετικά μέλη του ζεύγους με την έννοια της ηθικής αρετής (μονάδες 10).

Μονάδες 15

B2. α. Ποιο είναι το περιεχόμενο της έννοιας «ἔξις» κατά τον Αριστοτέλη (μονάδες 5);

β. Πώς η «ἔξις» συντελεί στην κατάκτηση της ηθικής αρετής; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με χωρία του κειμένου (μονάδες 10).

Μονάδες 15

B3. Ποιος είναι ο ορισμός της *ευδαιμονίας*, κατά τον Αριστοτέλη, και πώς μπορούν οι άνθρωποι να την εξασφαλίσουν;

Μονάδες 10

B4. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

γόνιμος, απόθεμα, συνήθεια, απουσία, υποδεέστερος, αδιάφθορος, μετόχι, παραφροσύνη, αντίδωρο, πλήθος.

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο

Δημοσθένους [Φιλίππου] Ἐπιστολὴ 18-19

Πάντων δέ μοι δοκεῖ παραλογώτατον εἶναι, διότι πέμψαντος ἐμοῦ πρέσβεις ἀπὸ τῆς συμμαχίας πάσης, ἵν' ὧσι μάρτυρες, καὶ βουλομένου ποιήσασθαι πρὸς ὑμᾶς δικαίας ὁμολογίας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲ τοὺς περὶ τούτων λόγους ἐδέξασθε παρὰ τῶν πρεσβευόντων, ἐξὸν ὑμῖν ἢ τῶν κινδύνων ἀπαλλάξαι τοὺς δυσχερές ὑποπτεύοντάς τι καθ' ἡμῶν, ἢ φανερώς ἐξελέγξαι με φαυλότατον ὄντα τῶν ἀπάντων. τῷ μὲν οὖν δήμῳ ταῦτα συνέφερον, τοῖς δὲ λέγουσιν οὐκ ἐλυσιτέλει. φασὶ γὰρ οἱ τῆς πολιτείας τῆς παρ' ὑμῖν ἔμπειροι τὴν μὲν εἰρήνην πόλεμον αὐτοῖς εἶναι, τὸν δὲ πόλεμον εἰρήνην.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ και Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

πρέσβεις:	την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό
μάρτυρες:	την κλητική ενικού
ὕμᾱς:	τη δοτική πληθυντικού στο γ΄ πρόσωπο
δυσχερές:	την αιτιατική ενικού στο αρσενικό γένος στον ίδιο βαθμό
φανερῶς:	την αιτιατική πληθυντικού στο θηλυκό γένος του συγκριτικού βαθμού
πέμψαντος:	το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής του παθητικού αορίστου
ἀπαλλάξαι:	το β΄ πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του υπερσυντελικού στη μέση φωνή
συνέφερεν:	το γ΄ ενικό πρόσωπο της υποτακτικής του αορίστου β΄ στην ίδια φωνή
ἐλυσιτέλει:	τη δοτική ενικού της μετοχής ενεστώτα στο αρσενικό γένος
φασί:	το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα.

Μονάδες 10

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων:

πάντων, ὑμῖν, ἀπαλλάξαι, τῆς πολιτείας.

(μονάδες 4)

β. «ἴν' ὅσι μάρτυρες»: να αντικαταστήσετε τη δευτερεύουσα πρόταση με την αντίστοιχη μετοχή (μονάδες 2) και στη φράση «**με φαυλότατον ὄντα**» να αναλύσετε τη μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση, κάνοντας τις αναγκαίες μετατροπές στους όρους της φράσης (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.00.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ- Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΣΑΒΒΑΤΟ 21 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Διδαγμένο κείμενο
Αριστοτέλους *Πολιτικά* (Θ2, 1-4)

Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτ' ἅπαντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν· πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἥθος· ἔκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχῶδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινες)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἀσκησιν αὐτῆς). Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσῃ τὸν μετέχοντα μὴ βάνανυσον. Βάνανυσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἀχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Οὐ γὰρ ταῦτ' ἅπαντες ... οὐκ ἄδηλον».

Μονάδες 10

B1. Ποιες πρέπει να είναι, κατά τον Αριστοτέλη, οι προτεραιότητες της παιδείας;

Μονάδες 10

B2. Ποιο είναι το περιεχόμενο του όρου «ἐμποδῶν παιδεία» που χρησιμοποιεῖ ο Αριστοτέλης;

Μονάδες 10

- B3.** Με βάση το απόσπασμα «Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν·» και το παρακάτω μεταφρασμένο κείμενο, να εξηγήσετε γιατί ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η παιδεία πρέπει να έχει δημόσιο χαρακτήρα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πρέπει το πλήθος των πολιτών να ασκεί την πολιτική εξουσία;

Για το πλήθος μπορεί κανείς να πει τούτο: το κάθε επιμέρους άτομο μπορεί να μην είναι τίποτε το αξιόλογο, ενωμένοι όμως όλοι μαζί είναι ενδεχόμενο να είναι, όχι σαν άτομα αλλά σαν σύνολο, καλύτεροι από εκείνους —όπως ακριβώς τα δείπνα που γίνονται με τη συνεισφορά πολλών είναι καλύτερα από εκείνα που γίνονται με έξοδα ενός μόνο ανθρώπου. Πολλοί καθώς είναι, ο καθένας διαθέτει ένα μέρος αρετής και φρόνησης, και έτσι, ενωμένοι οι πολλοί γίνονται, κατά κάποιο τρόπο, ένας άνθρωπος με πολλά πόδια, με πολλά χέρια και με πολλές αισθήσεις —και με ανάλογη, βέβαια, αρετή και εξυπνάδα.

Μονάδες 10

- B4.** Γιατί η ηθική φιλοσοφία του Αριστοτέλη είναι μέρος της πολιτικής του φιλοσοφίας;

Μονάδες 10

- B5.** Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις λέξεις της στήλης Β με τις οποίες έχουν ετυμολογική συγγένεια, ώστε να σχηματίζονται ζεύγη (από τη στήλη Β περισσεύουν τρεις λέξεις):

Στήλη Α	Στήλη Β
παιδείας	σχεδόν
λανθάνειν	διαφθορά
ὑπολαμβάνουσι	αφαίρεση
ἀρετήν	υπόλοιπο
ἦθος	παιχνίδι
ἐμποδών	λαθραίος
τείνοντα	κατάσταση
διαφέρονται	αριστείο
διηρημένων	πεζός
μετέχοντα	διένεξη
	εθισμός
	υπόληψη
	οξύτονος

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο
Δημοσθένους *Πρὸς Ναυσίμαχον και Ξενοπείθην* 19-20

Ἀκούω τοίνυν αὐτοὺς τὰ μὲν περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν νόμων δίκαια φεύξεσθαι, παρσκευάσθαι δὲ λέγειν, ὥς πολλὰ χρήματ' αὐτοῖς κατελείφθη καὶ ταῦτ' ἀπεστερήθησαν, καὶ τεκμηρίῳ χρήσεσθαι τούτου τῷ μεγέθει τῶν δικῶν ἃς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον, καὶ τὴν ὀρφανίαν ὀδυρεῖσθαι, καὶ τὸν τῆς ἐπιτροπῆς λόγον διεξιέναι· καὶ ταῦτ' εἶναι καὶ τοιαῦθ' οἷς πεπιστεύκασι καὶ δι' ὧν ὑμᾶς ἔξαπατήσιν οἷονται. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν τῶν δικῶν μέγεθος τῶν τότε ληχθεισῶν, μείζον ἡγοῦμαι τεκμήριον ἡμῖν εἶναι ὥς ἐσυκοφαντεῖθ' ὁ πατήρ, ἢ τούτοις ὥς πόλλ' ἀπεστεροῦντο.

ἐπιτροπή: το ἔργο του επιτρόπου, επιτροπεία
τῶν δικῶν τῶν ληχθεισῶν: των υποθέσεων που εκδικάστηκαν

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

πολλά	: το επίρρημα στον θετικό βαθμό
τούτου	: την κλητική ενικού στο αρσενικό γένος
τῷ μεγέθει	: την αιτιατική πληθυντικού
μείζον	: την αιτιατική ενικού στο αρσενικό γένος στον θετικό βαθμό
πατήρ	: τη δοτική πληθυντικού αριθμού
φεύξεσθαι	: το απαρέμφατο του αορίστου β΄
κατελείφθη	: το γ΄ ενικό της οριστικής παρακειμένου στην ίδια φωνή
χρήσεσθαι	: το γ΄ πληθυντικό της ευκτικής του ενεστώτα
ἔλαχον	: το β΄ πληθυντικό της προστακτικής του ενεστώτα στην ίδια φωνή
ἔξαπατήσιν	: το β΄ ενικό της οριστικής παρατατικού στην ίδια φωνή.

Μονάδες 10

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων:

λέγειν, χρήματ', τούτου, τεκμηρίῳ, οἷς, ὑμᾶς, τῶν ληχθεισῶν, μείζον. (μονάδες 8)

β. Στο απόσπασμα «**τῶν δικῶν ἃς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον**» να μετατρέψετε τη δευτερεύουσα πρόταση σε μετοχή. (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου σας να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2015

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Διδαγμένο κείμενο

Άριστοτέλους *Ἠθικά Νικομάχεια* (Β6, 4-8 και 14-16)

Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταὐτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μνᾶς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς. [...]

Ἔτι τὸ μὲν ἀμαρτάνειν πολλαχῶς ἔστιν (τὸ γὰρ κακὸν τοῦ ἀπείρου, ὥς οἱ Πυθαγόρειοι εἵκαζον, τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου), τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς (διὸ καὶ τὸ μὲν ῥᾶδιον τὸ δὲ χαλεπὸν, ῥᾶδιον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ, χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν)· καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἢ ὑπερβολῇ καὶ ἢ ἔλλειψις, τῆς δ' ἀρετῆς ἢ μεσότης·

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἀπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἓν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὕρισκιν καὶ αἰρεῖσθαι.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Ἔτι τὸ μὲν ἀμαρτάνειν ... καὶ αἰρεῖσθαι».

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

B1. Στο απόσπασμα «Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος ... πρὸς ἡμᾶς» ο Αριστοτέλης διατυπώνει τις απόψεις του σχετικά με τη «μεσότητα» και τα «άκρα»:

α) Να εντοπίσετε λέξεις και φράσεις του κειμένου που σχετίζονται με καθεμία από τις δύο έννοιες. (μονάδες 9)

β) Να εξηγήσετε τις έννοιες «μεσότητα» και «άκρα», με βάση το κείμενο. (μονάδες 6)

Μονάδες 15

B2. «Ἐστὶν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὁρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν»: Να σχολιάσετε το υπογραμμισμένο τμήμα του παραπάνω χωρίου.

Μονάδες 15

B3. α) Να αντιστοιχίσετε σωστά τα ονόματα της στήλης Α με τους όρους της στήλης Β (τρεις όροι της στήλης Β περισσεύουν):

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Αριστοτέλης	α. εὐστάθεια
	β. εὐβουλία
	γ. εὐθυμία
2. Πρωταγόρας	δ. εὐφυΐα
	ε. εὐδαιμονία

(μονάδες 4)

β) Να γράψετε τον ορισμό μόνο των εννοιών της στήλης Β που θα επιλέξετε ως σωστές. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

B4. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της αρχαίας ελληνικής:

ῥαστώνη, ἔντευξις, ἐξουσία, σῶφρων, ἀνύπαρκτος, πρόσχημα, συλλήβδην, ταγός, συμβόλαιον, ἔμμογή.

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο
Θουκυδίδου *Ιστορίαι* II.89.8 (εκδ. Teubner)

Τὸν δὲ ἄγωνά οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἐκὼν εἶναι ποιήσομαι οὐδ' ἐσπλεύσομαι ἐς αὐτόν. ὁρῶ γὰρ ὅτι πρὸς πολλὰς ναῦς ἀνεπιστήμονας ὀλίγαις ναυσὶν ἐμπείροις καὶ ἄμεινον πλεούσαις ἢ στενοχωρία οὐ συμφέρει. οὔτε γὰρ ἂν ἐπιπλεύσειέ τις ὥς χρὴ ἐς ἐμβολὴν μὴ ἔχων τὴν πρόσοψιν τῶν πολεμίων ἐκ πολλοῦ, οὔτ' ἂν ἀποχωρήσειεν ἐν δέοντι πιεζόμενος· διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶν οὐδ' ἀναστροφαί, ἅπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστίν, ἀλλὰ ἀνάγκη ἂν εἴη τὴν ναυμαχίαν πεζομαχίαν καθίστασθαι.

ἐκ πολλοῦ: ἀπό μακριά

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ἐκὼν	: τη γενική πληθυντικού στο θηλυκό γένος
ὁρῶ	: το γ' πρόσωπο πληθυντικού της ευκτικής του ενεστώτα στην ίδια φωνή
ναῦς	: τη δοτική ενικού
ἄμεινον (το 1 ^ο στο κείμενο)	: τον ίδιο τύπο στο θετικό βαθμό
πλεούσαις	: το β' πρόσωπο ενικού της οριστικής του παρατατικού στην ίδια φωνή
συμφέρει	: το β' πρόσωπο ενικού της προστακτικής του αορίστου β' στην ίδια φωνή
ἀποχωρήσειεν	: το απαρέμφατο του παρακειμένου στην ίδια φωνή
διέκπλοι	: την κλητική του ενικού
ἅπερ	: τη δοτική πληθυντικού στο θηλυκό γένος
καθίστασθαι	: το β' πρόσωπο ενικού της υποτακτικής του ενεστώτα στην ίδια φωνή.

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω τύπων:
ἐν τῷ κόλπῳ, ἐκὼν εἶναι, ναυσὶν, τῶν πολεμίων, καθίστασθαι, πεζομαχίαν. (μονάδες 6)

β. Να αναλύσετε τις μετοχές **ἔχων** και **πλεουσῶν** στην αντίστοιχη για την καθεμία δευτερεύουσα πρόταση. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου σας να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό, με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 9 ΙΟΥΝΙΟΥ 2016 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Διδαγμένο κείμενο

Αριστοτέλους Πολιτικά (Α 1, 1 και Γ1, 1-2)

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὁρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὕσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική.

[...] Τῷ περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἐκάστη καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτέ ἐστὶν ἡ πόλις. Νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον· τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὁρῶμεν τὴν πραγματείαν οὕσαν περὶ πόλιν, ἡ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις. Ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον πολίτης ζητητέος· ἡ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλῆθος ἐστὶν. Ὡστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκεπτέον. Καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἔστι γὰρ τις ὃς ἐν δημοκρατίᾳ πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλάκις οὐκ ἔστι πολίτης.

Α1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος «Τῷ περὶ πολιτείας . . . οὐκ ἔστι πολίτης».

Μονάδες 10

B1. «Ἐπειδὴ . . . ἡ πολιτική»: Με ποιες φράσεις ο Αριστοτέλης υποδηλώνει τον σκοπό, για τον οποίο υπάρχει η «πόλις», καθώς και οι άλλες μορφές κοινωνικής συνύπαρξης; Να τις καταγράψετε (μονάδες 4) και να τις σχολιάσετε (μονάδες 6).

Μονάδες 10

B2. «Τῷ περὶ πολιτείας . . . οὐκ ἔστι πολίτης»: Πώς προσδιορίζεται, κατά τον Αριστοτέλη, το περιεχόμενο της έννοιας «πολίτης» σε σχέση με το πολίτευμα;

Μονάδες 10

B3. Με βάση α) το απόσπασμα «Εἶναι φανερό λοιπόν . . . άτομο» από το παρακάτω μεταφρασμένο κείμενο και β) το απόσπασμα «Ἐπεὶ δ' ἡ πόλις . . . πληθὸς ἐστίν» από το πρωτότυπο κείμενο, να σχολιάσετε τη σχέση «όλου» και «μέρους».

Αριστοτέλους Πολιτικά (Α 2, 10-13)

[. . .] Στην τάξη της φύσης η πόλη προηγείται από την οικογένεια κι απ' τον καθένα μας ως άτομο· ο λόγος είναι ότι το όλον αναγκαστικά προηγείται του μέρους· πραγματικά, αν πάψει να υπάρχει το σώμα ως σύνολο, δεν θα υπάρχει πια ούτε πόδι ούτε χέρι παρά μόνο ως (ίδια) λέξη, όπως, ας πούμε, αν μιλούμε για πέτρινο χέρι (θα είναι, πράγματι, κάτι σαν αυτό, αν μια φορά πεθάνει): όλα τα πράγματα είναι αυτό που λέμε ότι είναι, αν τα κρίνουμε με κριτήριο τη λειτουργία και τις ιδιότητές τους· από τη στιγμή, επομένως, που θα πάψουν να έχουν αυτά τα χαρακτηριστικά, δεν θα πρέπει πια να λέμε ότι είναι ό,τι ήταν πριν, αλλά ότι απλώς εξακολουθούν να λέγονται ακόμη με την ίδια λέξη. Είναι φανερό λοιπόν α) ότι η πόλη ήρθε στην ύπαρξη εκ φύσεως, β) ότι προηγείται από το κάθε επιμέρους άτομο. Γιατί, αν είναι αλήθεια ότι ο καθένας μας χωριστά δεν είναι αυτόαρκης, γίνεται λογικά φανερό ότι το κάθε μεμονωμένο άτομο θα βρεθεί στην ίδια ακριβώς κατάσταση που βρίσκονται, γενικά, τα μέρη προς το όλον· από την άλλη μεριά, ο άνθρωπος που δεν μπορεί να ζει μαζί με άλλους στην κοινότητα, ο άνθρωπος που λόγω αυτόαρκειας αισθάνεται πως δεν του λείπει τίποτε, αυτός ο άνθρωπος δεν αποτελεί με κανέναν τρόπο μέρος της πόλης –ένας τέτοιος όμως άνθρωπος είναι, τότε, ή ζώο ή θεός.

Μονάδες 10

B4. Ποια σχέση έχει η αυτογνωσία με τη δικαιοσύνη, κατά τον Πλάτωνα;

Μονάδες 10

B5. πράττουσι, δῆλον, καλουμένη, οἱ φάσκοντες, τῶν ὅλων: Να γράψετε **στην αρχαία ελληνική γλώσσα** τα συνώνυμα των λέξεων, με τη σημασία που έχουν στο κείμενο.

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο

Θουκυδίδου *Ιστορίαι* II.63.1–3 (έκδ. Οξφόρδης)

Ο Περικλής επισημαίνει στους Αθηναίους την ευθύνη που απορρέει από την ηγεμονική θέση της πόλης τους

Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ὧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν, καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνοους ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἐνὸς μόνου, δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας, ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως καὶ κινδύνου ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. ἥς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἔστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνη ἀνδραγαθίζεται· ὥς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν, ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπικίνδυνον. τάχιστ' ἂν τε πόλιν οἱ τοιοῦτοι ἑτέρους τε πείσαντες ἀπολέσειαν καὶ εἴ που ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομοι οἰκήσειαν.

βοηθεῖν τῷ τιμωμένῳ τῆς πόλεως: να στηρίζετε την εξέχουσα θέση της πόλης.

ἀπήχθεσθε: γίνετε μισητοί.

ἐκστῆναι: να απομακρυνθείτε.

ἀνδραγαθίζεται: ενεργεῖ με γενναιότητα.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

τῷ τιμωμένῳ	: το δεύτερο πρόσωπο ενικού αριθμού προστακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
ἄρχειν	: τον ίδιο τύπο του παρακειμένου μέσης φωνής
ἐνός	: τη δοτική ενικού αριθμού ουδετέρου γένους
τόδε	: τη δοτική πληθυντικού αριθμού θηλυκού γένους

τυραννίδα	: την κλητική ενικού αριθμού
λαβεῖν	: το απαρέμφατο παρακειμένου στην ίδια φωνή
ἀφείναι	: τον ίδιο τύπο του ενεστώτα στην ίδια φωνή
ἀπολέσειαν	: το δεύτερο πρόσωπο ενικού αριθμού υποτακτικής αορίστου β' μέσης φωνής
σφῶν αὐτῶν	: τη γενική ενικού αριθμού θηλυκού γένους στο πρώτο πρόσωπο
οἰκήσειαν	: το τρίτο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού οριστικής παρατατικού στην ίδια φωνή.

Μονάδες 10

Γ3.α. ὕμᾱς, βοηθεῖν, πόνους, τυραννίδα, εἶναι, πόλιν: να κάνετε πλήρη συντακτική αναγνώριση των λέξεων (μονάδες 6).

Γ3.β. «ᾧπερ . . . ἀγάλλεσθε»

«ἦν . . . εἶναι»

Να αναγνωρίσετε το είδος των προτάσεων (μονάδες 2) και να γράψετε τον συντακτικό τους ρόλο (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.30.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2017 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ(5)

Διδαγμένο κείμενο

Αριστοτέλους, Ηθικά Νικομάχεια (Β1, 1-3 και Β6, 1-4)

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὕσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὕξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖν ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξῃ τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖν. Οὕτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

[...] Δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἕξις, ἀλλὰ καὶ ποία τις. Ῥητέον οὖν ὅτι πᾶσα ἀρετὴ, οὗ ἂν ἡ ἀρετὴ, αὐτό τε εὖ ἔχον ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδωσιν, οἷον ἡ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ τὸν τε ὀφθαλμὸν σπουδαῖον ποιεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ· τῇ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετῇ εὖ ὁρῶμεν. Ὅμοίως ἡ τοῦ ἵππου ἀρετὴ ἵππον τε σπουδαῖον ποιεῖ καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν καὶ ἐνεγκεῖν τὸν ἐπιβάτην καὶ μεῖναι τοὺς πολεμίους. Εἰ δὴ τοῦτ' ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχει, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ εἴη ἂν ἡ ἕξις ἀφ' ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἀποδώσει.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Ἐξ οὗ καὶ δῆλον . . . εὖ ἀποδίδωσιν».

Μονάδες 10

B1. «οὐθέν γὰρ . . . διὰ τοῦ ἔθους»:

- α. Να διατυπώσετε το επιχείρημα που αναπτύσσεται στο παραπάνω χωρίο. (μονάδες 9)
- β. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο Αριστοτέλης; (μονάδες 3)
- γ. Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί; (μονάδες 3)

Μονάδες 15

B2. «Δεῖ δὲ μὴ μόνον . . . ἀποδώσει»:

- α. Ποια είναι, κατά τον Αριστοτέλη, η ειδοποιός διαφορά που χαρακτηρίζει μία ἔξη ως αρετή; (μονάδες 7)
- β. Πώς τεκμηριώνει τη θέση του αυτή, σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα; (μονάδες 8)

Μονάδες 15

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω θέσεις, τη λέξη Σωστό, αν είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν είναι λανθασμένη:

- α. Κατά τον Αριστοτέλη, η διάκριση των αρετών σε ηθικές και διανοητικές αντιστοιχεί στα δύο μέρη της ψυχής, το ἄλογον και το λόγον ἔχον.
- β. Για την αγωγή του Αλέξανδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε μια καινούρια έκδοση των ομηρικών επών που επιμελήθηκε ο ίδιος.
- γ. Στο Α΄ βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων ο Αριστοτέλης διερευνά τη φύση και το περιεχόμενο της ευδαιμονίας.
- δ. Ο Αριστοτέλης κατά την περίοδο της απουσίας του από την Αθήνα κατέγραψε τα πολιτεύματα ενός πλήθους ελληνικών πόλεων.
- ε. Ο Αριστοτέλης έγραψε τα έργα του Ηθικά Νικομάχεια και Πολιτικά, όταν δίδασκε στο Λύκειο στην Αθήνα.

Μονάδες 10

B4. α. Για καθεμία από τις λέξεις του κειμένου που σας δίνονται στη στήλη Α, χρησιμοποιώντας την αντίστοιχη κατάληξη της στήλης Β, να γράψετε στο τετράδιό σας μια ετυμολογικά συγγενή λέξη της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, απλή ή σύνθετη.

	Στήλη Α	Στήλη Β
1.	γένεσιν	–ός
2.	όντων	–ία
3.	φέρεισθαι	–ά
4.	δέξασθαι	–ή
5.	ἔξις	–ση

Μονάδες 5

Β4.β. Να γράψετε στο τετράδιό σας το κατάλληλο ουσιαστικό ή επίθετο της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, απλό ή σύνθετο, ετυμολογικά συγγενές με τις αρχαίες ελληνικές λέξεις της στήλης Α, ώστε να σχηματιστούν ονοματικά σύνολα με τις αντίστοιχες λέξεις της στήλης Β.

	Στήλη Α	Στήλη Β
1.	εἰπεῖν:	αριθμός
2.	ὀρῶμεν:	ιατρείο
3.	ἵππον:	αγώνες
4.	δραμεῖν:	μεγάλων αποστάσεων
5.	ἀποδώσει:	χοροί

Μονάδες 5

Αδίδακτο κείμενο

Θουκυδίδου, Ἱστορίαι Ι.72 (έκδ. Οξφόρδης)

Οι Αθηναῖοι πρέσβεις ζητούν να μιλήσουν στη συνέλευση των Λακεδαιμονίων πριν την έναρξη του Πελοποννησιακού πολέμου.

Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι περὶ ἄλλων παροῦσα, καὶ ὥς ἦσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, τῶν μὲν ἐγκλημάτων πέρι μηδὲν ἀπολογησομένους ὧν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν, δηλῶσαι δὲ περὶ τοῦ παντὸς ὡς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη, ἀλλ' ἐν πλέονι σκεπτέον. καὶ ἅμα τὴν σφετέραν πόλιν ἐβούλοντο σημῆναι ὅση εἴη δύναμις, καὶ ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῖς τε πρεσβυτέροις ὧν ἤδεσαν καὶ τοῖς νεωτέροις ἐξήγησιν ὧν ἄπειροι ἦσαν, νομίζοντες μᾶλλον ἂν αὐτοὺς ἐκ τῶν λόγων πρὸς τὸ ἡσυχάζειν τραπέσθαι ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ένεκάλουν	: το τρίτο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού ευκτικής ενεστώτα, στην ίδια φωνή
ταχέως	: ο ίδιος τύπος στον συγκριτικό βαθμό
σφετέραν	: ο ίδιος τύπος στο δεύτερο πρόσωπο
σημῆναι	: το τρίτο πρόσωπο ενικού αριθμού οριστικής μέλλοντα, στην ίδια φωνή
τραπέσθαι	: το απαρέμφατο παρακειμένου, στην ίδια φωνή

Μονάδες 5

Γ2.β. Να ξαναγράψετε το απόσπασμα που σας δίνεται μεταφέροντας στον αντίθετο αριθμό τους υπογραμμισμένους τύπους:

Ἐβούλοντο καὶ ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῖς_πρεσβυτέροις ὧν ἤδεσαν.

Μονάδες 5

Γ3.α. Στο παρακάτω απόσπασμα να εντοπίσετε και να γράψετε στο τετράδιό σας όλες τις προτάσεις αναγνωρίζοντας το είδος τους:

«καὶ ὥς ἦσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, τῶν μὲν ἐγκλημάτων πέρι μηδὲν ἀπολογησομένους ὧν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν, δηλῶσαι δὲ περὶ τοῦ παντὸς ὥς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη, ἀλλ' ἐν πλέονι σκεπτέον».

Μονάδες 5

Γ3.β. «ὅση εἴη δύναμιν»:

Να δικαιολογήσετε την εκφορά της συγκεκριμένης πρότασης.

Μονάδες 2

Γ3.γ. Στο παρακάτω απόσπασμα να αναγνωρίσετε συντακτικά τους υπογραμμισμένους τύπους:

«τῶν_ἐγκλημάτων_πέρι μηδὲν ἀπολογησομένους ὧν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν».

Μονάδες 3

ΟΔΗΓΙΕΣ_(για_τους_εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2018 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος Πρωταγόρας (320d-321b)

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμήσαι τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεὶα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, "Νείμαντος δέ μου", ἔφη, "ἐπίσκεψαι" καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσήπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὤπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσφζεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μή τι γένος ἀϊστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοντες τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τούντεϋθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσήψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «**Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο [...] τῷ γένει πορίζων**».

Μονάδες 10

B1.α. «**Ἦν γάρ ποτε [...] γῆ κεράννυται**»:

Να αναλύσετε τις έννοιες του **χρόνου** και της δημιουργίας των **θνητῶν γενῶν**, όπως αυτές παρουσιάζονται στο παραπάνω απόσπασμα. (μονάδες 6)

B1.β. «**Ἦν γάρ ποτε χρόνος**»: Να εξηγήσετε τον ρόλο της πρότασης στην αφήγηση του Πρωταγόρα. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

B2. «**Νέμων δὲ [...] γένος ἀϊστωθείη**»:

Να αναπτύξετε τους τρόπους με τους οποίους ο Επιμηθέας επιχειρεί να εξισορροπήσει τις δυνάμεις των έμβιων όντων και να εξασφαλίσει την επιβίωσή τους, όπως αυτοί παρουσιάζονται στο παραπάνω απόσπασμα.

Μονάδες 10

B3.

Μεταφρασμένο κείμενο
Πλάτωνος Πρωταγόρας 320c

«Αν λοιπόν μπορείς να μας αναλύσεις με τρόπο εναργέστερο γιατί η αρετή είναι διδακτή, μη μας αρνηθείς και κάνε το».

«Όχι, Σωκράτη», είπε, «δεν θα σας αρνηθώ. Αλλά, τι προτιμάς από τα δύο; Να σας το αναλύσω με έναν μύθο, όπως κάνουν οι γεροντότεροι στους νέους, ή να αναπτύξω το ζήτημα σε μια διάλεξη;»

Πολλοί από αυτούς που κάθονταν κοντά είπαν αμέσως να αναπτύξει το θέμα με όποιον από τους δύο τρόπους θέλει.

«Εγώ νομίζω», είπε εκείνος, «πως είναι πιο χαριτωμένο να σας πω έναν μύθο».

α. Για ποιους λόγους ο Πρωταγόρας επιλέγει τον μύθο προκειμένου να εκθέσει την άποψή του για την αρετή; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένες αναφορές στο παραπάνω μεταφρασμένο κείμενο. (μονάδες 4)

β. Κατά την αφήγηση του μύθου ο Πρωταγόρας χρησιμοποιεί ποικίλα εκφραστικά μέσα. Να εξηγήσετε πώς λειτουργούν στην αποτελεσματικότητα του μύθου ως μέσου διδασκαλίας, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με μία μεταφορά και μία αντίθεση από το πρωτότυπο κείμενο. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

- B4.** Να γράψετε στο τετράδιό σας καθεμία από τις προτάσεις της στήλης Α, συμπληρωμένη με την ορθή επιλογή από τη στήλη Β:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ο Σωκράτης αμφισβητώντας τις παραδοσιακές ιδέες και αρχές	αναζητά τη βαθύτερη αλήθεια των πραγμάτων.
	θεωρεί ότι η αλήθεια δεν υπάρχει.
	καταλήγει ότι η αλήθεια επηρεάζεται από τις εξωτερικές συνθήκες.
2. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε	για θρησκευτικούς λόγους με πρόσχημα πολιτικούς.
	για λιποταξία.
	για πολιτικούς λόγους με πρόσχημα θρησκευτικούς.
3. Στην είσοδο της Ακαδημίας λέγεται ότι υπήρχε η επιγραφή	«ἀγεωμέτρητος μηδεις εἰσίτω».
	«μηδὲν ἄγαν».
	«χρόνου φείδου».
4. Στον διάλογο <i>Πρωταγόρας</i> επιλέγεται ως εισαγωγή	η παρουσίαση του φιλοσοφικού ερωτήματος του διαλόγου.
	η παρουσίαση των προσώπων του διαλόγου.
	ο διάλογος του Σωκράτη με έναν φίλο του έξω από το σπίτι του Καλλία.
5. Η διάλεξη ως σοφιστική μέθοδος	δεν είναι κατάλληλη για τα δικαστήρια.
	είναι αξιόπιστη, κατά τον Σωκράτη.
	είναι μέθοδος πειθούς, όχι μέθοδος κατάκτησης της αλήθειας.

Μονάδες 10

- B5.α.** Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. (Στη στήλη Β περισεύει μία λέξη.)

Στήλη Α	Στήλη Β
ἀμφιεννύς	αναπτήρας
εἰμαρμένος	απρόσωπος
κεράννυται	εύκρατο
προσῆπτε	μερτικό
	μεταμφίεση

(μονάδες 4)

- B5.β.** Για καθεμία από τις τρεις παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο, βαθμό), θα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:
«**παραιτείται**», «**εὐλάβειαν**», «**ῥας**». (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο

Γοργίας, Ἑλένης έγκώμιον, 2-3 (έκδ. Diels-Kranz)

Ο ρήτορας επιδιώκει να αποκαταστήσει τη φήμη της Ωραίας Ελένης.

Τοῦ δ' αὐτοῦ ἀνδρὸς λέξαι τε τὸ δέον ῥητῶς καὶ ἐλέγξαι τοὺς μεμφομένους Ἑλένην, γυναῖκα περὶ ἧς ὁμόφωνος καὶ ὁμόψυχος γέγονεν ἥ τε τῶν ποιητῶν ἀκουσάντων πίστις ἥ τε τοῦ ὀνόματος φήμη, ὃ τῶν συμφορῶν μνήμη γέγονεν. Ἐγὼ δὲ βούλομαι λογισμὸν τινα τῷ λόγῳ δοὺς τὴν μὲν κακῶς ἀκούουσαν παῦσαι τῆς αἰτίας, τοὺς δὲ μεμφομένους ψευδομένους ἐπιδείξας καὶ δείξας τάληθές παῦσαι τῆς ἀμαθίας. Ὅτι μὲν οὖν φύσει καὶ γένει τὰ πρῶτα τῶν πρώτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν* ἡ γυνὴ περὶ ἧς ὁδε ὁ λόγος, οὐκ ἄδηλον οὐδὲ ὀλίγοις, δῆλον γὰρ ὡς μητρὸς μὲν Λήδας, πατρὸς δὲ τοῦ μὲν γενομένου θεοῦ, λεγομένου δὲ θνητοῦ, Τυνδάρεω καὶ Διός.

* τὰ πρῶτα τῶν πρώτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν: πρώτη ανάμεσα στους πρώτους ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

λέξαι : τρίτο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού, υποτακτικής αορίστου β΄, ενεργητικής φωνής

ὁμόφωνος : αιτιατική πληθυντικού αριθμού, θηλυκού γένους

πίστις : δοτική ενικού αριθμού

ψευδομένους : δεύτερο πρόσωπο προστακτικής παρακειμένου, μέσης φωνής

(μονάδες 4)

Γ2.β. Να ξαναγράψετε το παρακάτω απόσπασμα μεταφέροντας τους υπογραμμισμένους τύπους στον άλλο αριθμό:

«Ἐγὼ δὲ βούλομαι λογισμὸν τινὰ τῷ λόγῳ δοὺς τὴν μὲν κακῶς ἀκούουσιν παῦσαι τῆς αἰτίας».

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

Γ3.α. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους παρακάτω τύπους:

ὁμόψυχος, τῶν συμφορῶν, τοὺς μεμφομένους, δείξας, τῆς ἀμαθίας, ὀλίγοις.

(μονάδες 6)

Γ3.β. «Τοῦ δ' αὐτοῦ ἀνδρὸς [...] μνήμη γέγονεν.»:

Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις της περιόδου (μονάδες 2) και να αναγνωρίσετε το είδος τους (μονάδες 2).

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην**

αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.

2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β 6, 10-16

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὅλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρω οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὐ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, **μέσον** τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς **πράξεις** ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, **ἐν οἷς** ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, **στοχαστικὴ** γε οὖσα τοῦ μέσου.

Ἔτι τὸ μὲν ἀμαρτάνειν πολλαχῶς ἔστιν (τὸ γὰρ κακὸν τοῦ **ἀπείρου**, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι εἵκαζον, τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου), τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς (διὸ καὶ τὸ μὲν ῥάδιον τὸ δὲ χαλεπὸν, ῥάδιον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ, χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν)· καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, τῆς δ' ἀρετῆς ἡ μεσότης·

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἀπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ **φρόνιμος** ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, **τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν**· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὕρισκιν καὶ αἰρεῖσθαι.

A1. α. 1) «**ἐν οἷς...**»: Σε ποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου αναφέρεται ἡ αντωνυμία «οἷς»; (μονάδες 2)

2) «...τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρονται οι φράσεις «τῆς μὲν», «τῆς δὲ»; (μονάδες 2)

(μονάδες 4)

β. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3), και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3).

1. Η ακραία συμπεριφορά κατακρίνεται από το κοινωνικό σύνολο.
2. Η αρετή δεν στοχεύει μόνο στο μέσον.
3. Η αρετή είναι αποτέλεσμα επιλογής του ατόμου.

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

B1. Να αναπτύξετε τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία ορίζει ο Αριστοτέλης την έννοια της μεσότητας, κάνοντας αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 10

B2. «καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, τῆς δ' ἀρετῆς ἡ μεσότης»: Πώς συνδέεται το παραπάνω συμπέρασμα του Αριστοτέλη για την αρετή με τις αντιλήψεις των Πυθαγορείων;

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον **αριθμό** που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις φράσεις της Στήλης Α του παρακάτω πίνακα και δίπλα σε αυτόν το **γράμμα** της λέξης ή φράσης από τη Στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Λόγω του πατέρα του ο Αριστοτέλης εξοικειώθηκε με την	α. ιατρική.
	β. πολιτική πρακτική.
	γ. ρητορική.
2. Συνάδελφος του Αριστοτέλη στα χρόνια της μαθητείας του στην Ακαδημία ήταν ο	α. Θεόφραστος.
	β. Σπεύσιππος.
	γ. Σωκράτης.

3. Η ευδαιμονία δεν είναι	α. αγαθό.
	β. ενέργεια της ψυχής.
	γ. κατάσταση.
4. Ο Αριστοτέλης πέθανε	α. στην Αθήνα.
	β. στα Στάγειρα.
	γ. στη Χαλκίδα.
5. Ο Εύδοξος επηρέασε τον Αριστοτέλη ως προς	α. τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα.
	β. την ποιητική του διάθεση.
	γ. την πολιτική του δράση.

Μονάδες 10

B4. α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον **αριθμό** που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις λέξεις της Στήλης Α του παρακάτω πίνακα και δίπλα σε αυτόν το **γράμμα** της πρότασης από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή σημασία της λέξης, σύμφωνα με το κείμενο του Αριστοτέλη.

(μονάδες 5)

β. Να γράψετε μία περίοδο λόγου με καθεμία από τις λέξεις της Στήλης Α του παρακάτω πίνακα. Να χρησιμοποιήσετε την κάθε λέξη με διαφορετική σημασία από εκείνη που της δίνει ο Αριστοτέλης στο αρχαίο κείμενο. Οι λέξεις πρέπει να είναι στο ίδιο μέρος του λόγου και μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε οποιονδήποτε γραμματικό τύπο.

(μονάδες 5)

Στήλη Α	Στήλη Β
1. μέσον	α. κάθε τι που χρησιμοποιείται για την πραγματοποίηση ενός σκοπού
	β. το μεσαίο ή κεντρικό σημείο
2. πράξεις	α. ενέργειες για την πραγματοποίηση ενός έργου
	β. διοικητικές ενέργειες, αποφάσεις στο πλαίσιο λειτουργίας του κράτους

3. στοχαστική	α. που έχει για στόχο
	β. που σκέφτεται
4. απείρου	α. που δεν έχει πείρα
	β. που είναι απεριόριστα μεγάλο
5. φρόνιμος	α. που σκέφτεται λογικά, με σύνεση
	β. που είναι υπάκουος, ήσυχος

Μονάδες 10

B5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μάρκος Αυρήλιος, *Τὰ εἰς ἑαυτόν*, 5.1

Στο έργο του *Τὰ εἰς ἑαυτόν* ο Ρωμαίος στωικός φιλόσοφος Μάρκος Αυρήλιος συμβουλεύει τον εαυτό του για την επίτευξη της φιλοσοφικής ζωής.

— Όταν σηκώνεσαι με κακή διάθεση το πρωί, έχει πρόχειρη την σκέψη: «Σηκώνομαι για να επιτελέσω το έργο του ανθρώπου. Και στεναχωριέμαι ακόμη, που πάω να κάνω αυτό για το οποίο γεννήθηκα και βγήκα στον κόσμο; Ή μήπως γεννήθηκα για να μένω ξαπλωμένος και να ζεσταίνομαι μες στα στρώματα;».

— Μα αυτό μ' ευχαριστεί περισσότερο!

— Γεννήθηκες, λοιπόν, μόνο για την ευχαρίστηση; Μόνο για να παθαίνεις και όχι για να ενεργείς; Δεν βλέπεις τα μικρά φυτά, τα σπουργίτια, τα μυρμήγκια, τις αράχνες, τις μέλισσες, που το καθένα τους επιτελεί το έργο του συμβάλλοντας, στο μέτρο που του αναλογεί, στην τάξη του κόσμου; Κι εσύ, από την άλλη, δεν θες να κάνεις αυτά που αναλογούν στους ανθρώπους. Δεν βιάζεσαι να κάνεις αυτό που υπαγορεύει η φύση σου.

— Ναι, μα πρέπει να αναπαυόμαστε κιόλας.

— Πρέπει, συμφωνώ. Ακόμα και γι' αυτό, η φύση έχει δώσει το σωστό μέτρο, όπως μας έδωσε και το μέτρο του φαγητού και του πιοτού. Εσύ όμως πας να ξεπεράσεις το μέτρο, προχωράς πέρα από το αρκετό –στις πράξεις όχι ακόμη, αλλά μέχρι εκεί που σε παίρνει.

(μετάφραση Γ. Αβραμίδης)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα από το έργο *Τὰ εἰς ἑαυτὸν* και το απόσπασμα από τα *Ἠθικὰ Νικομάχεια* που σας δόθηκε, να διακρίνετε τι είναι αυτό που καθορίζει το μέτρο:

α) κατά τον Μάρκο Αυρήλιο (μονάδες 5) και

β) κατά τον Αριστοτέλη στον τελικό ορισμό της αρετής (μονάδες 5).

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θουκυδίδης, *Ιστορίαι*, 1.75 (έκδ. Oxford Classical Texts)

Πριν από την έναρξη του Πελοποννησιακού Πολέμου, οι Αθηναίοι εξηγούν στους Λακεδαιμονίους για ποιους λόγους ανέλαβαν την ηγεμονία της Αθηναϊκής Συμμαχίας.

Ἄρ' ἄξιοί ἐσμεν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ προθυμίας ἔνεκα τῆς τότε καὶ γνώμης ξυνέσεως ἀρχῆς γε ἧς ἔχομεν τοῖς Ἑλλήσι μὴ οὕτως ἄγαν ἐπιφθόνως διακεῖσθαι; Καὶ γὰρ αὐτὴν τήνδε ἐλάβομεν οὐ βιασάμενοι, ἀλλ' ὑμῶν μὲν οὐκ ἐθελησάντων παραμεῖναι πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ βαρβάρου, ἡμῖν δὲ προσελθόντων τῶν ξυμμάχων καὶ αὐτῶν δεηθέντων ἡγεμόνας καταστῆναι· ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου κατηναγκάσθημεν τὸ πρῶτον προαγαγεῖν αὐτὴν ἐς τόδε, μάλιστα μὲν ὑπὸ δέους, ἔπειτα καὶ τιμῆς, ὕστερον καὶ ὠφελίας. Καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἔτι ἐδόκει εἶναι τοῖς πολλοῖς ἀπηχθημένους, καὶ τινων καὶ ἤδη ἀποστάντων κατεστραμμένων, ὑμῶν τε ἡμῖν οὐκέτι ὁμοίως φίλων, ἀλλ' ὑπόπτων καὶ διαφόρων ὄντων, ἀνέντας κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο. Πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον τὰ συμφέροντα τῶν μεγίστων πέρι κινδύνων εὖ τίθεσθαι.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «**Ἄρ' ἄξιοί ἐσμεν [...] ἡγεμόνας καταστῆναι**».

Μονάδες 10

Γ2. Ποιους λόγους επικαλούνται οι Αθηναίοι για το γεγονός ότι ανέλαβαν την ηγεμονία της Αθηναϊκής Συμμαχίας;

Μονάδες 10

Γ3.α. «**ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου [...] ἀνέντας κινδυνεύειν**»: στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε τα απαρέμφατα (μονάδες

3) και να μεταφέρετε το καθένα από αυτά στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής (μονάδες 3).
(μονάδες 6)

Γ3.β. «καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο»: να ξαναγράψετε την πρόταση μεταφέροντας όλους τους κλιτούς τύπους της στον άλλο αριθμό (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Γ4.α. «Ἄρ' ἄξιοί ἐσμεν [...] ἐπιφθόνως διακεῖσθαι;»: να μεταφέρετε την περίοδο στον πλάγιο λόγο εξαρτώντας την από τη φράση «Ἀθηναῖοι ἠπόρουν...», κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές.
(μονάδες 6)

Γ4.β. Στο απόσπασμα «**Καὶ γὰρ αὐτὴν [...] ἡγεμόνας καταστήναι**» να εντοπίσετε τις λέξεις που λειτουργούν συντακτικά ως αντικείμενα και τους ρηματικούς τύπους από τους οποίους εξαρτώνται.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1. Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 6ΗΣ ΑΠΟ 6 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος *Πολιτεία* (514a-515c)

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῇσιν σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὁρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπίσθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρωκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύουσιν.

Ὅρῳ, ἔφη.

Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκεύη τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ· τοὺς γὰρ τοιούτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἷε ἂν τι ἐωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;

Πῶς γὰρ, ἔφη, εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου;

Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο;

Τί μήν;

Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἰοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῇ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὁρῶεν;

Ἀνάγκη.

A1.α. Να αντιστοιχίσετε όλες τις λέξεις / φράσεις του κειμένου της Στήλης Α με την κατάλληλη αίσθηση της Στήλης Β. Στη Στήλη Β περισεύει μία λέξη.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. ήχώ	α. όραση
2. έωρακέναι	β. αφή
3. τὰς σκιὰς	γ. ακοή
4. φῶς καόμενον	
5. ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν	
6. διαλέγεσθαι ἀλλήλους	

Μονάδες 6

A1.β. Να συνδέσετε νοηματικά τη φράση του κειμένου της Στήλης Α με τη σωστή φράση της Στήλης Β.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον	α. φως που η πηγή του είναι μέσα στο σπήλαιο
	β. φως που η πηγή του είναι εκτός σπηλαίου

Μονάδες 4

Σύνολο Μονάδων 10

B1. Να εντοπίσετε στο κείμενο τη φράση που ορίζει το θεματικό κέντρο του και να την σχολιάσετε.

Μονάδες 10

B2. «έν καταγείω οἰκήσει σπηλαιώδει», «έν δεσμοῖς», «τῶν δεσμωτῶν»: Αφού ερμηνεύσετε τους όρους – φράσεις του κειμένου (μονάδες 6), να παρουσιάσετε τον εκφραστικό τρόπο με τον οποίο ο Πλάτωνας αναπτύσσει το θέμα του (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B3.

Παράλληλο κείμενο

Παντελής Μπουκάλας: *έν καταγείω οικήσει σπηλαιώδει*
(απόσπασμα από την ποιητική συλλογή *Ρήματα*, Αθήνα 2009)

Γυάλινη τελικά η σπηλιά μας.
Αστραφτερή.
Κατάγεια βέβαια,
κι ας είμαστε εγκάτοικοι των πάνω ορόφων.
Δεσμώτες χρυσωμένοι
άλλος εκούσια άλλος παραιτημένος
άλλος από τη βιοτή του ξοδεμένος.
Ν' ανάβουμε
με νυσταγμένη την ψυχή
πριν κι απ' το φως την τηλεόραση
μήπως και δανειστούμε φλόγα ή βίο.
Να καταπίνουμε σκιές σκιών
ομοιωμάτων ομοιώματα
και να φρονούμε άφρονα ό τι αυτός ο κόσμος.
Γυάλινο το κουτί να μάς αλέθει
κι εμείς καθηλωμένοι απ' την ψευδαίσθηση
ότι το κυβερνάμε.
Ποιος Πλάτωνας λοιπόν.
Ο Καζαντζίδης¹.
Να σου δώσω μια να σπάσεις...

Ποια χαρακτηριστικά των πλατωνικών δεσμωνών, όπως παρουσιάζονται στο διδαγμένο κείμενο, συνδέονται με τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου ανθρώπου στο ποιητικό απόσπασμα του Π. Μπουκάλα;

¹ Στέλιος Καζαντζίδης (1931-2001): Σημαντικός Έλληνας λαϊκός τραγουδιστής

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε στο τετράδιό σας καθεμία από τις προτάσεις της στήλης Α, συμπληρωμένη με την ορθή επιλογή από τη στήλη Β:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ο Σωκράτης αντιμετωπίζει με περιφρόνηση την, σε βάρος του, καταδικαστική απόφαση. Γι' αυτό	α. προτείνει να τιμηθεί με σίτιση στο Πρυτανείο.
	β. αποδέχεται να εξοριστεί στην Αίγινα για δέκα χρόνια.
	γ. υιοθετεί την πρόταση των φίλων του να αποδράσει από το δεσμοτήριο.
2. Οι φύλακες – άρχοντες	α. ασχολούνται αποκλειστικά με τη φιλοσοφία και τις επιστήμες.
	β. απολαμβάνουν πνευματικές και σωματικές ηδονές.
	γ. εκπαιδεύουν τη νέα γενιά φυλάκων.
3. Το σημαντικότερο πρόβλημα που συζητείται στην <i>Πολιτεία</i> είναι	α. η σωφροσύνη.
	β. η δικαιοσύνη.
	γ. οι ηδονές.
4. Η σημασία της Ακαδημίας βρίσκεται στο γεγονός ότι	α. ο Εύδοξος από την Κνίδα επέβαλλε τις απόψεις του.
	β. υπήρχε αλληλεπίδραση των λογίων και προωθήθηκε η επιστημονική έρευνα.
	γ. ο Αριστοτέλης ασκούσε ήπια κριτική και δεν ήρθε σε αντιπαράθεση με τον Πλάτωνα.
5. Ο Αριστοτέλης ορίζει την ευδαιμονία ως	α. κατάσταση της ψυχής.
	β. ενέργεια της ψυχής.
	γ. ευτυχία

Μονάδες 10

B5.α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. (Στη στήλη Β περισεύει μία λέξη.)

Στήλη Α	Στήλη Β
1. περιάγειν	α. πολύφερνος
2. έχουση	β. παράκτια
3. ὀρᾶν	γ. καθηγητής
4. παραφερόντων	δ. εξοχικός
	ε. κάτοπτρο

(μονάδες 4)

B5.β. «πάθει», «πρόκειται», «θαύματα».

Να γράψετε τη σημασία που έχει καθεμία λέξη στο αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να χρησιμοποιήσετε καθεμία από τις παραπάνω λέξεις σε μία πρόταση ή σε μία περίοδο λόγου στη νεοελληνική γλώσσα με διαφορετική σημασία από εκείνη που της δίνει ο Πλάτων. Οι νεοελληνικές λέξεις πρέπει να είναι στο ίδιο μέρος του λόγου και μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε οποιονδήποτε γραμματικό τύπο. (μονάδες 3)

(μονάδες 6)

Σύνολο Μονάδων 10

Αδίδακτο κείμενο

Λυσίας, Κατὰ Ἀλκιβιάδου λιποταξίου, 1-3 (έκδ. LIPSIAE, B.G. Teubner)

Ο Αλκιβιάδης, γιος του Αλκιβιάδη και της Ιππαρέτης, ενώ κατατάχθηκε από τους αρχηγούς του πεζικού στους οπλίτες, ο ίδιος αυθαίρετα μεταπήδησε στους ιππείς χωρίς να έχει υποβληθεί στη νόμιμη διαδικασία ενώπιον των αρχόντων. Ο Αρχεστρατίδης και δύο άλλοι Αθηναίοι κατήγγειλαν τον Αλκιβιάδη γι' αυτή την παράνομη κατάταξή του στο ιππικό.

Ἦγοῦμαι μέν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδεμίαν ὑμᾶς ποθεῖν ἀκοῦσαι πρόφασιν παρὰ τῶν βουλομένων Ἀλκιβιάδου κατηγορεῖν· τοιοῦτον γὰρ πολίτην ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς παρέσχεν, ὥστε καὶ εἰ μή τις ἰδίᾳ ἀδικούμενος ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνει, οὐδὲν ἦττον προσήκει ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἐχθρὸν αὐτὸν ἡγεῖσθαι. Οὐ γὰρ μικρὰ τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ συγγνώμης ἄξια, οὐδ' ἐλπίδα παρέχοντα ὥς ἔσται τοῦ λοιποῦ βελτίων, ἀλλ' οὕτω πεπραγμένα καὶ εἰς τοσοῦτο κακίας ἀφιγμένα, ὥστ' εἰπεῖν ἕκασθ' ὧν οὗτος φιλοτιμεῖται τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνεσθαι.

Ἐγὼ μέντοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ πρότερον πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῖν διαφορᾶς ὑπαρχούσης, καὶ πάλαι τοῦτον πονηρὸν ἡγούμενος, καὶ νῦν ὑπ’ αὐτοῦ πεπονθὼς κακῶς, πειράσομαι ὑπὲρ πάντων τῶν πεπραγμένων μεθ’ ὑμῶν αὐτὸν τιμωρήσασθαι. Περὶ μὲν [οὖν] τῶν ἄλλων Ἀρχεστρατίδης ἱκανῶς κατηγόρησε· καὶ γὰρ τοὺς νόμους ἐπέδειξε καὶ μάρτυρας πάντων παρέσχετο· ὅσα δ’ οὗτος παραλέλοιπεν, ἐγὼ καθ’ ἕκαστον ὑμᾶς διδάξω.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος «Ἐγὼ μέντοι... ἐχθρὸν αὐτὸν ἡγεῖσθαι».

Μονάδες 10

Γ2. Για ποιους προσωπικούς λόγους ο κατήγορος επιθυμεί την καταδίκη του κατηγορουμένου;

Μονάδες 10

Γ3.α. Στο απόσπασμα «ἐγὼ μέντοι... τιμωρήσασθαι» να βρείτε τρεις τύπους συνηρημένων ρημάτων και να γράψετε το β’ ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα στη φωνή που βρίσκεται ο κάθε τύπος.

Μονάδες 6

Γ3.β. «τοιοῦτον γὰρ... παρέσχεν»: Να εντοπίσετε δύο αντωνυμίες του αποσπάσματος και να αναγνωρίσετε το είδος τους.

Μονάδες 4

Σύνολο Μονάδων 10

Γ4.α. «... οὐδ’ ἐλπίδα παρέχοντα... ἀφιγμένα»: Να εντοπίσετε τις πλάγιες πτώσεις των λέξεων του αποσπάσματος και να δηλώσετε τον συντακτικό τους ρόλο.

Μονάδες 6

Γ4.β. «... καὶ γὰρ τοὺς νόμους (Ἀρχεστρατίδης) ἐπέδειξε»: Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδες 2) και να το μετατρέψετε στο άλλο είδος απ’ αυτό στο οποίο βρίσκεται (μονάδες 2).

Μονάδες 4

Σύνολο Μονάδων 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ**Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ****ΤΡΙΤΗ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2020 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:****ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ****ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)****Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια* Β1, 7-8, Β3, 1-2**

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Σημεῖον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδονὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ αὐτῷ τούτῳ χαίρων σώφρων, ὁ δ' ἀχθόμενος ἀκόλαστος, καὶ ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων ἢ μὴ λυπούμενός γε ἀνδρεῖος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός. Περὶ ἡδονὰς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ· διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα. Διὸ δεῖ ἡχθαί πως εὐθὺς ἐκ νέων, ὥς ὁ Πλάτων φησὶν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ· ἡ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν.

A1. α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο:

1. Η επανάληψη όμοιων ενεργειών δεν διαμορφώνει τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα.
2. Η υιοθέτηση συνηθειών από μικρή ηλικία είναι μείζονος σημασίας.
3. Όποιος μένει μακριά από τις σωματικές ηδονές είναι χαρούμενος.
4. Ο Πλάτων επισημαίνει την αξία της παιδείας από μικρή ηλικία.
5. Οι φράσεις «αὐτῷ τούτῳ χαίρων» και «διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν» αναφέρονται στο ίδιο είδος της ηδονής.
6. «οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως»: η σημασία του «οὕτως» στη δεύτερη περίπτωση είναι αντίθετη σε σχέση με την πρώτη.

Μονάδες 6

β. Να εντοπίσετε επιγραμματικά τα αντιθετικά ζεύγη των έξεων στο αρχαίο κείμενο.

Μονάδες 4

B1. «Οὕτω δὴ... ὀργάς»: ο Αριστοτέλης στο συγκεκριμένο απόσπασμα αποδίδει την κοινωνική και πολιτική διάσταση της αρετής. Να τεκμηριώσετε αυτή την άποψη.

Μονάδες 10

B2. Με τις λέξεις «ἐθίζεσθαι» και «ἡχθαι» ο Αριστοτέλης αναφέρεται στη μέθοδο της αγωγής αλλά έμμεσα και στους φορείς της. Να εξηγήσετε την παραπάνω διαπίστωση.

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας καθεμία από τις προτάσεις της στήλης Α, συμπληρωμένη με την ορθή επιλογή από τη στήλη Β:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Η σωκρατική αμφισβήτηση υπήρξε	δημιουργική.
	πηγή άρνησης.
	αθεϊστική.
2. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε επειδή	παραβίασε το ιερό βιβλίο.
	ειρωνεύτηκε τους δικαστές.
	θεωρήθηκε υπεύθυνος για την πολιτική συμπεριφορά των μαθητών του.
3. Το πρώτο θέμα συζήτησης μεταξύ Σωκράτη και Πρωταγόρα είναι	η φύση της αρετής.
	η διδασκαλία της αρετής.
	η απόκτηση της αρετής.
4. Στη δικαιοσύνη εμπεριέχονται	σοφία - ανδρεία – σωφροσύνη.
	ανδρεία - εντιμότητα – σοφία.
	σωφροσύνη - ευθύτητα – επιτηδειότητα.
5. Ο Αριστοτέλης πρόβαλε τον όρο	ευτυχία.
	ευβουλία.
	ευδαιμονία.

Μονάδες 10

- B4. α.** Για καθεμία από τις λέξεις «συναλλάγμασι» και «Σημείον», να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο. (μονάδες 4)
- β.** Για την καθεμία από τις λέξεις «ἐθίζεσθαι», «ἐστίν» και «ἤχθαι» να γράψετε από ένα ουσιαστικό και ένα επίθετο της νεοελληνικής. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

B5.**ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Πλάτων, Πρωταγόρας 324D-326E (απόσπασμα)**

«Στην πραγματικότητα, αρχίζουν από την παιδική ηλικία να διδάσκουν και να νουθετούν, συνεχίζοντας για όλη τη ζωή. Αμέσως μόλις αρχίσει να καταλαβαίνει ένα παιδί τι του λένε, και η παραμάνα του και η μητέρα του και ο παιδαγωγός του και ο ίδιος ο πατέρας του αγωνίζονται γι' αυτό το πράγμα, για το πώς δηλαδή θα βελτιωθεί το αγόρι, διδάσκοντάς το για κάθε του πράξη και για κάθε του λόγο και εξηγώντας του ότι αυτό είναι δίκαιο και το άλλο άδικο, και ότι αυτό είναι καλό και το άλλο αισχρό, και αυτό όσιο και εκείνο ανόσιο, και ότι αυτά πρέπει να τα κάνεις και αυτά να μην τα κάνεις. Κι όταν ακούει με τη θέλησή του, πάει καλά. Εάν όμως δεν υπακούει, τότε, με τις απειλές και τα χτυπήματα το «ισιώνουν», σαν ένα δέντρο που λυγίζει και γέρνει. Κι ύστερα, όταν το στέλνουν στους δασκάλους, δίνουν εντολή να επιμεληθεί ο δάσκαλος περισσότερο την εὐκοσμία των παιδιών, παρά τα γράμματα και τη μουσική. Και οι δάσκαλοι άλλωστε γι' αυτό φροντίζουν κυρίως.»

Αφού μελετήσετε το μεταφρασμένο απόσπασμα από τον Πρωταγόρα του Πλάτωνα και το απόσπασμα από το πρωτότυπο που σας δόθηκε «Περὶ ἡδονᾶς... αὕτη ἐστίν», να παρουσιάσετε την κυριότερη ομοιότητά τους.

Μονάδες 10**Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Πλάτων, Απολογία Σωκράτους XVIII, C-E,**

(LIPSIAE: IN AEDIBUS B.G. TEUBNERI MCMXV)

Στο κείμενο που ακολουθεί ο Πλάτων εμφανίζει τον Σωκράτη να αντικρούει το κατηγορητήριο εναντίον του, ζητώντας μια δίκαιη δίκη.

Μὴ θορυβεῖτε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν· καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες. μέλλω γὰρ οὖν ἄττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψοιεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναίτο· οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. ἀποκτείνειε μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἅ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἑμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὥς τις ἂν οἴοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «εὖ γὰρ ἴστε. . . ἢ ἀτιμώσειεν».

Μονάδες 10

Γ2. Με βάση το αδίδακτο κείμενο, να παρουσιάσετε δύο βασικά επιχειρήματα με τα οποία ο Σωκράτης υπερασπίζεται τον εαυτό του στο δικαστήριο.

Μονάδες 10

Γ3. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις στον άλλον αριθμό:

ἄττα, ἀμείνονι, μεγάλα, ἑμαυτοῦ, δόσιν. (μονάδες 5)

β. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

ἀποκτείνητε : γ' ενικό πρόσωπο προστακτικής
στον ίδιο χρόνο και φωνή

βλάψετε : γ' ενικό πρόσωπο ευκτικής
παρακειμένου στην ίδια φωνή

ἐξελάσειεν : β' ενικό πρόσωπο υποτακτικής
ενεστώτα στην ίδια φωνή

οἶομαι : γ' ενικό πρόσωπο παρατατικού

καταψηφισάμενοι : α' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα
στην ίδια φωνή (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ4. α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις/φράσεις:

ὄντα, ἢ ὑμᾶς αὐτούς, ὑπὸ χείρονος, βλάπτεσθαι
(μονάδες 5)

β. «εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς.»
Να γράψετε (μονάδα 1) και να χαρακτηρίσετε τον υποθετικό λόγο του αποσπάσματος (μονάδες 2). Να τον μετατρέψετε σε υποθετικό λόγο που να δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17:00.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΤΕΛΟΣ 6ΗΣ ΑΠΟ 6 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο απόσπασμα:
Αριστοτέλους, *Ηθικά Νικομάχεια*, Β 6.4-8, 1106a26-b7

Ἐν παντὶ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταῦτόν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺν δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσῳ καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἑλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

2^ο απόσπασμα:
Αριστοτέλους, *Ηθικά Νικομάχεια*, Β 6.16, 1106b36-1107a6

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἑλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὕρισκιν καὶ αἰρεῖσθαι.

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 2) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 2):

1. Η ποσότητα έξι μνων φαγητού είναι υπερβολική για κάθε αθλητή (1^ο απόσπασμα).
2. Η μεσότητα εντοπίζεται μόνο στα πάθη (2^ο απόσπασμα).
(μονάδες 4)

β. 1. «**τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτόν παῖσιν**»: Σε ποια φράση του αρχαίου κειμένου (1ο απόσπασμα) αναφέρεται η αντωνυμία «**τοῦτο**»;

2. «**...ὠρισμένη λόγῳ**»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου (2ο απόσπασμα) αναφέρεται η μετοχή «**ὠρισμένη**»;

3. «**...τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν**»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου (2ο απόσπασμα) αναφέρεται η φράση «**τῆς δὲ**»;
(μονάδες 6)

Μονάδες 10

B1. Στο 1ο απόσπασμα ο Αριστοτέλης διακρίνει δύο μορφές μεσότητας. Να τις παρουσιάσετε (μονάδες 6) και να εντοπίσετε δύο διαφορετικούς εκφραστικούς τρόπους μέσω των οποίων αυτές αναδεικνύονται (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B2. «**Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν.**»: Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ὁρων του 2ου αποσπάσματος «**προαιρετική**» (μονάδες 6) και «**φρόνιμος**» (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- B3.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε φράση της **Στήλης Α** και δίπλα το γράμμα της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί στο σωστό όνομα. Τα ονόματα της **Στήλης Β** είναι δυνατόν να αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία σωστές φράσεις της **Στήλης Α** (ένα όνομα της **Στήλης Β** περισσεύει).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. «εὐδαιμονίη οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ οὐδὲ ἐν χρυσῷ· ψυχὴ οἰκητήριον δαίμονος»	α. Ηράκλειτος
2. «ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν»	β. Δημόκριτος
3. «ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων»	γ. Πρωταγόρας
4. «εὐδαιμονίη ψυχῆς καὶ κακοδαιμονίη»	δ. Αριστοτέλης
5. «ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν»	

Μονάδες 10

- B4.α.** Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μια ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
αλοιφή, λήμμα, εξαιρετικός, λιποθυμία, πρακτορείο, ουσιαστικό.

(μονάδες 6)

- B4.β.** Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώσει, αριθμό, γένος), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:
«φρόνιμος», «πάθει».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στον Αρχίλοχο, έναν λυρικό ποιητή του 7^{ου} αιώνα π.Χ.

Καρδιά, καρδιά μου, που σε τaráζουν αγιάτρευτες
συμφορές, μάζεψε τις δυνάμεις σου κι αντιμετώπισε
τον εχθρό προτάσσοντας τα στήθη σου. Με
σταθερότητα δέξου τον αγώνα με τον εχθρό σώμα
με σώμα. Αν νικήσεις μη δείξεις τη χαρά σου
δημόσια κι αν νικηθείς μη ριχτείς στο πάτωμα του
σπιτιού σου κλαίγοντας. Να χαίρεσαι στη χαρά και να
λυπάσαι στη λύπη, αλλά όχι υπερβολικά. Προσπάθησε
να καταλάβεις το ρυθμό που κυβερνά τους ανθρώπους.

Αρχίλοχος, απ. 128 West, μτφ. Δ. Ιακώβ

Ο Αρχίλοχος διατυπώνει μια προτροπή για τον έλεγχο των ανθρώπινων συναισθημάτων. Να την παρουσιάσετε και να τη συγκρίνετε με την άποψη που εκφράζει ο Αριστοτέλης στο 2^ο απόσπασμα.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Λακωνικά αποφθέγματα, 222B-D,
(edd. N. Nachstädt - W.Sieveking – J.B. Titchener,
B.G. Teubner, Leipzig)

Στο κείμενο που ακολουθεί, ο Καλλικρατίδας, Σπαρτιάτης ναύαρχος που έδρασε στα τέλη του Πελοποννησιακού πολέμου, προσπαθεί ανεπιτυχώς να συναντηθεί με τον Κύρο.

Καλλικρατίδας ναύαρχος, τῶν Λυσάνδρου φίλων ἀξιούντων ἐπιτρέψαι αὐτοῖς ἓνα τινὰ τῶν ἐχθρῶν ἀνελεῖν καὶ λαβεῖν πεντήκοντα τάλαντα, καίτοι σφόδρα δεόμενος χρημάτων εἰς ὁψώνια τοῖς ναύταις, οὐ συνεχώρησε. Κλέανδρος δὲ σύμβουλος ὢν «ἀλλ' ἔγωγ' ἂν ἔλαβον» εἶπεν «εἰ σὺ ἤμην»· «καὶ γὰρ αὐτὸς» εἶπεν «εἰ σὺ ἦν.»

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Παραγενόμενος δὲ πρὸς Κύρον τὸν νεώτερον εἰς Σάρδεις, σύμμαχον ὄντα Λακεδαιμονίοις, ἐπὶ χρήματα τῷ ναυτικῷ, τῇ μὲν πρώτη ἡμέρᾳ ἐκέλευσεν εἰσαγγεῖλαι ὅτι βούλεται Κύρῳ ἐντυχεῖν· ὡς δ' ἤκουσε πίνειν, «προσμενῶ» εἶπεν «ἕως ἂν πίνη.» καὶ τότε μὲν ἀπηλλάγη, ὡς ἔγνω οὐχ οἷόν τε εἶναι συμβαλεῖν αὐτῷ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, δόξας ἀγροικότερος εἶναι. τῇ δ' ἐχομένη, ὡς πάλιν αὐτὸν πίνουντ' ἤκουσε καὶ οὐ προϊόντα, φήσας «οὐχ οὕτω σπουδαστέον χρήματα λαβεῖν ὡς μηδὲν ἀνάξιον τῆς Σπάρτης ποιεῖν;» ἀπηλλάγη εἰς Ἑφεσον, πολλὰ μὲν ἐπαρώμενος κακὰ τοῖς πρώτοις ἐντροφηθεῖσιν ὑπὸ βαρβάρων καὶ διδάξασιν αὐτοὺς ὑβρίζειν διὰ πλοῦτον· ὥμνυε δὲ πρὸς τοὺς παρόντας ὡς, ὅταν πρῶτον εἰς Σπάρτην παραγένηται, πάντα ποιήσει ὑπὲρ τοῦ διαλλάξαι τοὺς Ἕλληνας, ὡς φοβερώτεροι τοῖς βαρβάροις εἶεν καὶ παύσαιντο τῆς ἐκείνων ἐπ' ἀλλήλους δεόμενοι δυνάμεως.

ἀπαλλάττομαι: φεύγω

τῇ ἐχομένη: τὴν ἐπόμενη μέρα

ἐπαρώμαι: καταριέμαι

ἐντροφῶμαι: παρασύρομαι σε ζωὴ με ἀπολαύσεις

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: “Παραγενόμενος δὲ... ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ”.

Μονάδες 10

Γ2. Ποιες ἦταν οἱ αντιδράσεις του Καλλικρατίδα μετὰ τὴν οριστικὴ ἀποτυχία τῆς συνάντησής του με τὸν Κύρο;

Μονάδες 10

Γ3.α. “φήσας «οὐχ οὕτω σπουδαστέον χρήματα λαβεῖν ὡς μηδὲν ἀνάξιον τῆς Σπάρτης ποιεῖν;» ἀπηλλάγη εἰς Ἑφεσον”: να γράψετε στο τετράδιό σας τοὺς ρηματικούς τύπους τοῦ ἀποσπάσματος που βρίσκονται σε ἀόριστο καὶ στὴ συνέχεια να τοὺς μεταφέρετε στὸν ἀντίστοιχο τύπο τοῦ ἐνεστώτα.

(μονάδες 6)

β. “ὡς φοβερώτεροι τοῖς βαρβάροις εἶεν”: να ξαναγράψετε στο τετράδιό σας τὸ ἀπόσπασμα μεταφέροντας τοὺς κλιτικούς τύπους στὸν ἀντίθετο ἀριθμό.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 6ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους: **τὸν νεώτερον, συμβαλεῖν, τῇ ἡμέρᾳ** (το δεύτερο του κειμένου), **πίνοντ’**.
(μονάδες 4)

β. “ὥς δ’ ἤκουσε πίνειν, «προσμενῶ» εἶπεν «ἕως ἂν πίῃ».” Να γράψετε στο τετράδιό σας τις δευτερεύουσες προτάσεις που περιλαμβάνονται στο απόσπασμα, να τις χαρακτηρίσετε ως προς το είδος και να αιτιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς τους.
(μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΣΑΒΒΑΤΟ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλους, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Α 2, 98b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶεται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἶπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἐτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὦν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστίν.

2^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλους, *Πολιτικά*, Θ 1.3-2.1, 1337b5-11

Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάναισον. Βάναισον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο φιλόσοφος έχει κοινά στοιχεία με τον φιλόμυθο (1^ο απόσπασμα).
2. Οι φιλόσοφοι φιλοσόφησαν για να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες (1^ο απόσπασμα).
3. Η ενασχόληση με τα «ανελευθέρια» έργα καθιστά τους ανθρώπους «βάνανους» (2^ο απόσπασμα).

(μονάδες 6)

β. Για καθένα από τα αποσπάσματα της **Στήλης Α** να καταγράψετε το γράμμα της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί στην ορθή νοηματική τους απόδοση.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. «Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶεται ἀγνοεῖν»	α. Αυτός που αγνοεί δεν απορεί. β. Αυτός που απορεί και θαυμάζει αντιλαμβάνεται ότι αγνοεί. γ. Αυτός που απορεί και θαυμάζει αρνείται την άγνοιά του.
2. «Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων»	α. Πρέπει να διδάσκονται τα χρήσιμα. β. Πρέπει να διδάσκονται τα αναγκαία από τα χρήσιμα. γ. Πρέπει να διδάσκονται τα χρήσιμα από τα αναγκαία.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1. «Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν... περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως». Πώς ο Αριστοτέλης συνδέει το «θαυμάζειν» και το «φιλοσοφεῖν» στο 1^ο απόσπασμα; (μονάδες 6). Να εντοπίσετε δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές μέσω των οποίων παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της φιλοσοφίας (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B2. «Βάναυσον δ' ἔργον... τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν»: Στο παραπάνω χωρίο από το 2^ο απόσπασμα διατυπώνεται η άποψη ότι η παιδεία αποσκοπεί στη διαμόρφωση ελεύθερων πολιτών. Πώς η άποψη αυτή συνδέεται με τη θέση του Αριστοτέλη στο χωρίο «Δῆλον οὖν... αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν», όπως διατυπώνεται στο 1^ο απόσπασμα;

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Όταν ο Αριστοτέλης πήγε στην Ακαδημία, ο Πλάτων απουσίαζε στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία.
2. Η απουσία του Πλάτωνα επέδρασε ευεργετικά στον Αριστοτέλη.
3. Σημαντικό μέρος από το έργο *Μετὰ τὰ φυσικά* γράφτηκε κατά τη δεύτερη περίοδο της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη.
4. Ο Αριστοτέλης κατέληξε ότι η ψυχή διακρίνεται από δύο μέρη, από το «λόγον ἔχον» και από το «ἄλογον».
5. Ο Αριστοτέλης έμεινε στη Μακεδονία έως το 323 π.Χ.

Μονάδες 10

B4.α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της **Στήλης Α** με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της **Στήλης Β** (στη **Στήλη Β** περισεύει μία λέξη).

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Στήλη Α	Στήλη Β
1. προϊόντες	α. επιτόκιο
2. τέχνην	β. ραδιούργος
3. εϊδέναι	γ. ισθμός
4. φανερόν	δ. άξονας
5. ῥαστώνην	ε. φασματικός
6. διαγωγήν	στ. ιστορία
	ζ. προφήτης

(μονάδες 6)

B4.β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία πρόταση ή περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώσει, αριθμό, γένος), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:

«**πρόχειρα**», «**διαγωγήν**».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Γρ. Κωσταράς στο παρακάτω απόσπασμα (Φιλοσοφική Προπαιδεία, Αθήνα 1991, σ. 21) προσδιορίζει την έννοια της φιλοσοφίας.

Ουσία πράγματι του φιλοσοφείν είναι η ελευθερία· εχθρός του ο εξαναγκασμός ή η σκοπιμότητα. Τούτο βέβαια δεν σημαίνει καθόλου ότι η φιλοσοφία αδυνατεί να εύρει οποιαδήποτε «τεχνική» εφαρμογή ή να έχει άλλη «πρακτική» χρησιμότητα στη ζωή· αλλά σημαίνει ότι δεν υπάρχει δι' αυτά: ζει χωρίς να σύρεται πίσω από το άρμα προϋποθέσεων και δεσμεύσεων. Γιατί ο φιλόσοφος είναι εραστής της γνώσης, «επιθυμητής της σοφίας» και της «αλήθειας φιλοθεάμων», σύμφωνα με την πλατωνική φράση της «Πολιτείας». Η αλήθεια όμως δεν γίνεται να ερευνηθεί υπό όρους. Μία τυχόν υπό όρους ζήτηση της αλήθειας οδηγεί στη μη γνήσια φιλοσοφία και σε μία κίβδηλη¹ αλήθεια και ελευθερία. Είναι αναλήθεια.

¹ κίβδηλη: νόθη, πλαστή

Να παρουσιάσετε τις απόψεις του Γρ. Κωσταρά για τον σκοπό της φιλοσοφίας και να εντοπίσετε ομοιότητες με τις απόψεις του Αριστοτέλη στο χωρίο «ὥστ' εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν... αὐτῆς ἕνεκέν ἐστιν» από το 1^ο απόσπασμα.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, *Νόμων Α*, 641a3-c7,
(*Platonis Opera*, ed. Oxford Classical Texts)

Στο παρακάτω απόσπασμα από το 1^ο βιβλίο του έργου του Πλάτωνα *Νόμοι* ο Αθηναίος Ξένος εξηγεί στον Κλεινία τον ρόλο της παιδείας στη διαμόρφωση ενάρετων πολιτών και στις επιτυχίες της πόλης σε στρατιωτικό επίπεδο.

ΚΛ. Παντάπασιν τοῦτό γε ἀληθές εἴρηκας, ὦ ξένε· τοῦπὶ τῷδε δ' ἡμῖν λέγε, τί ποτε, ἂν γίγνηται τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν δράσειεν ἡμᾶς; οἷον, ὃ νυνδὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἐπομένοις ἂν γίγνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν, καὶ τᾷλλ' οὕτω· συμποσίῳ δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος τί μέγα ιδιώταις ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἂν;

ΑΘ. Τί δέ; παιδὸς ἐνὸς ἢ καὶ χοροῦ παιδαγωγηθέντος κατὰ τρόπον ἐνός, τί μέγα τῇ πόλει φαῖμεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἴποιμεν ἂν ὡς ἐνός μὲν βραχύ τι τῇ πόλει γίγνοιτ' ἂν ὄφελος, εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων τί μέγα τὴν πόλιν ὀνίνησιν, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ γίγνονται ἂν ἄνδρες ἀγαθοί, γενόμενοι δὲ τοιοῦτοι τά τε ἄλλα πράττοιεν καλῶς, ἔτι δὲ κἂν νικῶεν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ' ἐνίστε ἀπαιδευσίαν· πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονεν Καδμεία¹, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλὰ δὴ τοιαῦτα γεγονάσιν τε καὶ ἔσσονται.

¹ Καδμεία νίκη: Πύρρειος νίκη, νίκη με μεγάλες απώλειες

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «τοῦπὶ τῷδε... ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἂν;».

Μονάδες 10

Γ2. Ποιες είναι οι ωφέλειες της παιδείας στην πόλη και ποια η διαφορά της νίκης του πεπαιδευμένου από τη νίκη του απαίδευτου;

Μονάδες 10

Γ3.α. «ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἐπομένοις ἂν γίγνοιτο»: να μεταφέρετε τα ρήματα και τους ρηματικούς τύπους του αποσπάσματος στον μέλλοντα στον τύπο που βρίσκονται και να γράψετε το επίθετο του αποσπάσματος στους άλλους βαθμούς, στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό.

(μονάδες 6)

β. «εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων»: να ξαναγράψετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους: παιδὸς, εἰπεῖν, εὔ, ὑβριστότεροι, κακῶν, δι' ὕβριν.

(μονάδες 6)

β. «παιδαγωγηθέντος» (το πρώτο του κειμένου): Να χαρακτηρίσετε τη μετοχή (μονάδα 1) και να την αναλύσετε στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2) αιτιολογώντας την επιλογή σας (μονάδα 1).

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 7ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. **Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΣΑΒΒΑΤΟ 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους, *Ἠθικὰ Νικομάχεια*, Β 1.5-8, 1103b2-25

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἐτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἳ μὲν δίκαιοι οἳ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἳ μὲν ἀνδρεῖοι οἳ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰς περὶ τὰς ὀργάς· οἳ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἳ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἳ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἳ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο νομοθέτης με τους νόμους του επιτελεί παιδαγωγικό έργο στην πόλη.
 2. Τα παραδείγματα του κιθαριστή και του οικοδόμου υποστηρίζουν το διδακτό της αρετής.
 3. Ο εθισμός από τη νεανική ηλικία έχει μικρή σημασία.
- (μονάδες 6)

- β. 1. «ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἁμαρτάνουσιν»: Σε ποια φράση του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «αὐτὸ»;
2. «κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἔξεις»: Σε ποια φράση του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «τούτων»;
- (μονάδες 4)

Μονάδες 10

- B1.** «Οὕτω δὴ ... οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτωςί»: Σε ποια πεδία της ανθρώπινης ζωής εστιάζει ο Αριστοτέλης για να αναδείξει την κοινωνική διάσταση της αρετής; (μονάδες 6) Να εντοπίσετε δύο διαφορετικούς εκφραστικούς τρόπους με τους οποίους το επιτυγχάνει. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο παρακάτω κείμενο σχολιάζεται η άποψη του Ρουσό για τον ρόλο του νομοθέτη.

Όποιος τολμά να αναλάβει τη νομοθεσία ενός λαού, πρέπει να αισθανθεί ικανός να αλλάξει, κατά το λεγόμενο, την ανθρώπινη φύση· να μεταμορφώσει κάθε άτομο, που από μόνο του είναι ένα αυτοτελές και απομονωμένο ον, σε μέρος ενός μεγαλύτερου όλου, από το οποίο τούτο το άτομο, τρόπον τινά, θα αποκτά τη ζωή και την ύπαρξή του· να αλλοιώσει τη σύσταση του ανθρώπου για να την ενισχύσει· να αντικαταστήσει τη φυσική και ανεξάρτητη ύπαρξη, που όλοι έχουμε εκ φύσεως, με μια ηθική ύπαρξη και μέρος ενός συνόλου.

J.J. Rousseau (2004), *Το Κοινωνικό Συμβόλαιο*, (μτφρ. Βασιλική Γρηγοροπούλου, Αλφρέδος Σταινχάουζερ), Αθήνα: Πόλις

ΤΕΛΟΣ 2ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Να παρουσιάσετε την άποψη που διατυπώνεται για τον ρόλο του νομοθέτη στο δοθέν παράλληλο κείμενο και να εντοπίσετε ομοιότητες με την άποψη του Αριστοτέλη στην πρώτη παράγραφο του αρχαίου κειμένου.

Μονάδες 10

B3. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με ετυμολογικά συγγενείς σύνθετες λέξεις με τον τύπο «**συναλλάγμ**ασιν»:

1. Τα δύο αδέρφια ήταν ίδια και
2. Ο συνήγορος πέτυχε την του κατηγορουμένου.
3. Η των εποχών έχει διαταραχθεί λόγω της κλιματικής αλλαγής.
4. Με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα έγινε μαθητών ανάμεσα στις δύο χώρες.
5. Οι συνομιλίες διακόπηκαν γιατί οι δύο χώρες ήταν

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ο Αριστοτέλης κατά την πρώτη περίοδο της παραμονής του στην Αθήνα είχε	α. πολλούς φίλους, λίγους εχθρούς.
	β. λίγους φίλους, πολλούς εχθρούς.
2. Ο Αριστοτέλης έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα	α. επειδή κινδύνευε η ζωή του.
	β. για να αναλάβει την αγωγή του Αλεξάνδρου.
3. Η συγγραφή των <i>Ηθικών Νικομαχείων</i> έγινε	α. στην πρώτη περίοδο της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη.
	β. στην τρίτη περίοδο της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη.
4. Κατά τον Ηράκλειτο, η ευδαιμονία σχετίζεται με	α. τον πλούτο.
	β. τον χαρακτήρα του ανθρώπου.
5. Κατά τον Αριστοτέλη, το <i>ἄλογον</i> μέρος της ψυχής έχει σχέση με	α. τη διατροφή και την αύξηση.
	β. τις ηθικές αρετές.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίου, Ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου, 9-13
(*Platonis Opera*, ed. Oxford Classical Texts)

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα από το Ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία του Λυσία ο απατημένος σύζυγος Εὐφίλητος περιγράφει στο δικαστήριο πώς η γυναίκα του είχε οργανώσει τα πράγματα, ώστε να απολαμβάνει νύχτες αμαρτωλές με τον εραστή της κατά τη διάρκεια της λοχείας της.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ παιδίον ἐγένετο **ἡμῖν**, ἡ μήτηρ αὐτὸ ἐθήλαζεν· ἵνα δὲ μὴ, ὅποτε λοῦσθαι δέοι, κινδυνεύῃ κατὰ τῆς κλίμακος καταβαίνουσα, ἐγὼ μὲν ἄνω διητώμην, αἱ δὲ γυναῖκες κάτω. καὶ οὕτως ἤδη συνειθισμένον ἦν, ὥστε πολλάκις ἡ γυνὴ ἀπῆει κάτω **καθευδήσουσα ὡς τὸ παιδίον**, ἵνα τὸν τιτθὸν¹ **αὐτῷ** διδῶ καὶ μὴ βοᾷ. καὶ ταῦτα πολὺν χρόνον οὕτως ἐγίγνετο, καὶ ἐγὼ οὐδέποτε ὑπώπτευσα, ἀλλ' οὕτως ἡλιθίως διεκείμην, ὥστε ὥμην τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα πασῶν σωφρονεστάτην εἶναι τῶν ἐν τῇ πόλει. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὧ ἄνδρες, ἦκον μὲν ἀπροσδοκῆτως ἐξ ἀγροῦ, μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον τὸ παιδίον ἐβόα καὶ ἐδυσκόλαινεν ὑπὸ τῆς θεραπαίνης ἐπίτηδες λυπούμενον, ἵνα ταῦτα ποιῇ· ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἔνδον ἦν· ὕστερον δὲ ἅπαντα ἐπυθόμην. καὶ ἐγὼ τὴν γυναῖκα ἀπιέναι ἐκέλευον καὶ δοῦναι τῷ παιδίῳ τὸν τιτθόν, ἵνα παύσῃται **κλᾶον**. ἡ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἠθέλεν, ὡς ἂν **ἀσμένῃ** με **ἐορακυῖα** ἤκοντα διὰ χρόνου· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ὠργιζόμην καὶ ἐκέλευον αὐτὴν ἀπιέναι, «ἵνα σύ γε» ἔφη «πειρᾶς ἐνταῦθα τὴν παιδίσκη· καὶ πρότερον δὲ μεθύων εἶλκες αὐτήν». κάγὼ μὲν ἐγέλων, ἐκείνη δὲ ἀναστᾶσα καὶ ἀπιοῦσα προστίθησι τὴν θύραν, προσποιουμένη παίζειν.

¹ **τὸν τιτθόν**: τὸν μαστό.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ἐπειδὴ δὲ ... τῶν ἐν τῇ πόλει.».

Μονάδες 20

Γ2. Πώς προσπαθεῖ ἡ σύζυγος νὰ καλύψει τὴν ἀπιστίαν της μετὰ τὴν ξαφνικὴ ἐπιστροφή του ἀντρα της;

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Γ3.α. «πρῶτον»: να γράψετε τους άλλους δύο βαθμούς του επιρρήματος.

(μονάδες 2)

β. «κἀγὼ μὲν ἐγέλων ... τὴν θύραν»: να ξαναγράψετε το χωρίο μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον πληθυντικό αριθμό.

(μονάδες 8)

Μονάδες 10

Γ4. α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο κείμενο με έντονα γράμματα:

ἡμῖν, καθευδήσουσα, ὡς τὸ παιδίον, αὐτῷ, κλᾶον, ἀσμένη, ἑορακυῖα.

(μονάδες 7)

β. «καὶ ἐγὼ τὴν γυναῖκα ἀπιέναι ἐκέλευον καὶ δοῦναι τῷ παιδίῳ τὸν τιτθόν»: Να μεταφέρετε τη φράση στον ευθύ λόγο.

(μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1. Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΤΡΙΤΗ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2024

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Προτρεπτικός πρὸς Θεμίσωνα, αποσπάσματα 8-9

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσιν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστῆμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεραι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστιν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέραις ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνη ἡ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἡ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἡ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἣτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

Α1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Η χρήση των οργάνων του σώματος είναι πάντα ασφαλής.
2. Πρέπει να φιλοσοφούμε για να είμαστε καλοί πολίτες.
3. Η φιλοσοφία, όπως και οι άλλες επιστήμες, θεωρεί το αγαθό στην ολότητά του.

(μονάδες 6)

- β. 1. «δι' ἧς»:** Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία;
2. «ταύταις»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία;

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

- B1.** Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της φιλοσοφίας που την καθιστούν ανώτερη από τις άλλες επιστήμες σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του διδαγμένου κειμένου («Εἰ τοίνυν ... περιεχούσης»);

Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο παρακάτω κείμενο παρουσιάζεται συνοπτικά η φύση και ο ρόλος της φιλοσοφίας στη ζωή του ανθρώπου.

Ἄν τὴν πάρουμε στὴν ἀρχικὴ τῆς μορφῇ, ἡ φιλοσοφία εἶναι κάτι πολὺ ἀπλό, κάτι πολὺ κοντὰ στὸν ἄνθρωπο. Ἀναβλίζει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ πάει νὰ θεραπεύσει μιὰν ἀπὸ τὶς πιὸ ἀπλές, πιὸ ἐπιταχτικὲς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φιλοσοφία στὴν ἀρχικὴ αὐτὴ μορφή εἶναι κάτι ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μας, μιὰ ἀνάγκη φυσιολογικὴ μποροῦμε νὰ ποῦμε. Γεννήθηκε ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου νὰ βάλει τάξη στὸν κόσμο ὅπου ζεῖ, νὰ καταλάβει τὴ φύση καὶ τὴ δύναμη αὐτῶν ποὺ τὸν τριγυρίζουν, γιὰ ν' ἀποχτήσῃ σταθερὴ βάση στὴ ζωὴ καὶ στὴ δράση του.

Χ. Θεοδωρίδης (1982), Εἰσαγωγή στη Φιλοσοφία (δεύτερη ἐκδοση), Αθήνα: Βιβλιοπωλεῖον τῆς Εστίας, σελ. 1

(Διατηρήθηκε ἡ ὀρθογραφία τοῦ κειμένου)

Για ποίους λόγους ἀξίζει νὰ φιλοσοφοῦμε σύμφωνα με τὴν πρώτη παράγραφο («Τὰ ὑποκείμενα ... ὠφελίμως») τοῦ διδαγμένου κειμένου καὶ τὸ παράλληλο κείμενο;

Μονάδες 10

- B3.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τὸν ἀριθμὸ που ἀντιστοιχεῖ σε καθεμιὰ ἀπὸ τὶς παρακάτω περιόδους λόγου καὶ δίπλα σε αὐτὸν τὴ λέξη «**Σωστό**», ἀν εἶναι σωστή, ἢ τὴ λέξη «**Λάθος**», ἀν εἶναι λανθασμένη:

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

1. Όταν ο Πλάτων απουσίαζε στο πρώτο ταξίδι του στη Σικελία, έφτασε στην Αθήνα ο Αριστοτέλης για να σπουδάσει στην Ακαδημία.
2. Ο Αριστοτέλης είχε ψυχοσύνθεση σχεδόν απόλυτα θετική και επιστημονική.
3. Ο Αριστοτέλης ήρθε αντιμέτωπος με πολλούς συναδέλφους του στην Ακαδημία αλλά συμφωνούσε απόλυτα με τις απόψεις του Πλάτωνα.
4. Κατά τον Αριστοτέλη, η ευδαιμονία είναι ενέργεια της ψυχής, η οποία συμφωνεί με τους κανόνες της τέλει αρετής.
5. Ο Αριστοτέλης, μαθητής του Πλάτωνα, υπήρξε διάδοχός του στη διεύθυνση της Ακαδημίας.

Μονάδες 10

- B4.** Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε μια ετυμολογικά συγγενή από το διδαγμένο κείμενο:
κοινόχρηστα, όρεξη, απόκτημα, διαθήκη, άξιος

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίας, Πρὸς Αἰσχίνην τὸν Σωκρατικὸν χρέως, Απόσπασμα 1, 1-2
(ed. Thalheim, Bibliotheca Teubneriana, 1913)

Στον συγκεκριμένο δικανικό λόγο του Λυσία ο ομιλητής κατηγορεί τον μαθητή του Σωκράτη, Αισχίνη, ότι δεν του επέστρεψε ποτέ τα χρήματα τα οποία δανείστηκε.

Οὐκ ἂν ποτ' ᾤήθην, <ᾧ> ἄνδρες δικασταί, Αἰσχίνην τολμῆσαι οὕτως αἰσχροὺς δίκην δικάσασθαι, νομίζω δ' οὐκ ἂν ῥαδίως αὐτὸν ἐτέραν ταύτης συκοφαντωδεστέραν ἐξευρεῖν. Οὗτος γάρ, ᾧ ἄνδρες δικασταί, ὀφείλων ἀργύριον ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς Σωσινόμῳ τῷ τραπεζίτῃ καὶ Ἀριστογείτονι προσελθὼν πρὸς ἐμὲ ἐδεῖτο **μὴ περιιδεῖν** αὐτὸν διὰ τοὺς τόκους ἐκ τῶν ὄντων **ἐκπεσόντα**. «κατασκευάζομαι δ'» ἔφη «τέχνην μυρεψικήν·¹ ἀφορμῆς² δὲ δέομαι, καὶ οἶσω δέ σοι ἐννέ' ὀβολοὺς τῆς μνᾶς τόκους.» πεισθεὶς δ' **ὑπ' αὐτοῦ** τοιαῦτα λέγοντος καὶ ἅμα οἰόμενος τοῦτον [Αἰσχίνην] Σωκράτους γεγονότα **μαθητὴν** καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς πολλοὺς καὶ **σεμνοὺς** λέγοντα

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

λόγους οὐκ ἄν ποτε ἐπιχειρῆσαι οὐδὲ τολμῆσαι ἅπερ οἱ πονηρότατοι καὶ ἀδικώτατοι ἄνθρωποι ἐπιχειροῦσι πράττειν.

¹ μυρεψικήν: αρωματοποιία, ² ἀφορμῆς: αρχικό κεφάλαιο

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Οὐκ ἄν ποτ' ὤήθην ... τῆς μνᾶς τόκους.».

Μονάδες 20

Γ2. Για ποιους λόγους ανταποκρίθηκε θετικά ο ομιλητής στο αίτημα του Αισχίνη;

Μονάδες 10

Γ3. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ὤήθην	: το απαρέμφατο στον ίδιο χρόνο
τολμῆσαι	: το γ' πληθυντικό πρόσωπο της ευκτικής του ενεστώτα, στην ίδια φωνή
αἰσχροῖαν	: τον ίδιο τύπο στον συγκριτικό βαθμό
ῥαδίως	: τον ίδιο τύπο στον υπερθετικό βαθμό
ἐξευρεῖν	: το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής, στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή
περιιδεῖν	: το β' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του μέλλοντα, στην ίδια φωνή
τῶν ὄντων	: τον ίδιο τύπο στη δοτική πληθυντικού
οἴσω	: το γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής του παρακειμένου, στην ίδια φωνή
μνᾶς	: τον ίδιο τύπο στην ονομαστική του πληθυντικού
τοιαῦτα	: τη γενική πληθυντικού στο θηλυκό γένος

Μονάδες 10

Γ4. α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο κείμενο με έντονα γράμματα:

αὐτόν, μὴ περιιδεῖν, ἐκπεσόντα, ὑπ' αὐτοῦ, μαθητὴν, σεμνοῦς.

(μονάδες 6)

β. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή «προσελθὼν» (μονάδες 2) και να την αναλύσετε στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2).

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. **Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΗ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2025

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, *Πρωταγόρας*, 321b-322c

Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί - ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι - καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίί. Τῷ δὲ Προμηθεΐ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν - πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν - εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὰ δὲ δι' Ἐπιμηθεὰ ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠΰρετο. Οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής - πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὕτω εἶχον, ἥς μέρος πολεμικὴ - ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι καὶ σῶζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἡδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Στον πλατωνικό μύθο η προέλευση της πολιτικής τέχνης αποδίδεται στον Προμηθέα.
2. Η κλοπή που διαπράττει ο Προμηθέας αφορά γνώσεις που συνδέονται με τον Ήφαιστο και την Αθηνά.
3. Η φράση «σκεδαννύμενοι διεφθείροντο» δηλώνει σταθερή συνάθροιση και πρόοδο.
4. Οι άνθρωποι σώζονταν επειδή είχαν την πολιτική και την πολεμική τέχνη.
5. Η τεχνική επάρκεια είναι ικανή να οδηγήσει στη δημιουργία πόλεων.

Μονάδες 10

B1. Πώς σχετίζονται οι όροι *έντεχνος σοφία σὺν πυρί* και *ἐμπυρος τέχνη* με την *περὶ τὸν βίον σοφίαν* και με την πολιτική αρετή;

Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στον συγκεκριμένο μονόλογο από τις *Ίκέτιδες* του Ευριπίδη ο Αθηναίος βασιλιάς Θησέας εκθειάζει τα επιτεύγματα του ανθρώπινου πολιτισμού.

Με πολλούς μέχρι τώρα παραβγήκαν τα λόγια μου.
Είπε κάποιος ότι οι πίκρες είναι πιο πολλές
απ' τις χαρές.
Το αντίθετο λέω. Τα καλά πιο πολλά.
Αν ήταν αλλιώς δεν θα υπήρχε ανθρώπινο γένος.
Ανάκατη ήταν η ζωή, σαν τα θηρία
αλλά δοξάζω το θεό που μπήκε ρυθμός ανάμεσα
και μάς έδωσε νου
- και έπειτα τη γλώσσα να δηλώνει το νου -
και της γης τους καρπούς
και τη βροχή να ποτίζει τη γη να βλασταίνει.
Και τον δοξάζω που μας έμαθε να αποφεύγουμε
το κρύο και τις φλόγες του ήλιου
και να αρμενίζουμε στις θάλασσες,

ΤΕΛΟΣ 2ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

τα αγαθά να ανταλλάζουμε, να παίρνουμε
όσα μας λείπουν.

Και για όσα δεν πιάνει ο νους και τα κρύφια
μάς έδωσαν οι θεοί τους μάντεις να λεν
τα σφάγια ερμηνεύοντας και τη φωτιά της θυσίας
και των πουλιών τα αναστατωμένα πετάγματα.

Τόσα των θεών τα όπλα· και τέτοια.

Κι αν δεν μας φτάνουν, ασεβούμε και φταίμε.

Η λογική μας όμως ζητάει και τους θεούς να
περάσουμε και αλαζονεία μάς σπρώχνει να φανούμε
σοφότεροι.

Κ. Τοπούζης (1997), *Ευριπίδη Ίκέτιδες*, Αθήνα: Επικαιρότητα, σελ. 55, στ. 195-218.

Να εντοπίσετε τρεις (3) ομοιότητες ανάμεσα στο διδαγμένο κείμενο
(«**Έπειδή ... διεφθείροντο**») και στο παράλληλο κείμενο από τις
Ίκέτιδες του Ευριπίδη.

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί
σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους
λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι
σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Ο Σωκράτης δεν ήταν ο μόνος που ασχολήθηκε με πολιτικά προβλήματα και ζητήματα ηθικής.
2. Η επαγωγική μέθοδος του Σωκράτη είχε σκοπό την εξαγωγή καθολικών ορισμών.
3. Στην απολογία του ο Σωκράτης εκφράζει τον έντονο φόβο του μπροστά στην ιδέα του θανάτου.
4. Στον Αισχύλο ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως εχθρός των ανθρώπων.
5. Η αρετή του ανθρώπου ως ιδιώτη διαχωρίζεται από την αρετή ως πολίτη.

Μονάδες 10

B4. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε μια
ετυμολογικά συγγενή από το διδαγμένο κείμενο:

κλεψύδρα, πέρασμα, εργόχειρο, καταμερισμός, άσωτος

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίας, Κατά Έρατοσθένους, 7-10

(ed. C. Hude, Oxford Classical Texts, 1912)

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα από τον *Κατά Έρατοσθένους* λόγο του ο Λυσίας περιγράφει τη στιγμή κατά την οποία συλλαμβάνεται από τους αξιωματούχους των Τριάκοντα.

Ἔδοξεν οὖν **αὐτοῖς** δέκα συλλαβεῖν, τούτων δὲ δύο πένητας, ἵνα αὐτοῖς ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπολογία, ὥς οὐ **χρημάτων ἔνεκα** ταῦτα πέπρακται, ἀλλὰ συμφέροντα τῇ πολιτείᾳ γεγένηται, ὥσπερ τι τῶν ἄλλων **εὐλόγως** πεποιηκότες. διαλαβόντες δὲ τὰς οἰκίας ἐβάδιζον· καὶ ἐμὲ μὲν ξένους ἐστιῶντα κατέλαβον, οὓς ἐξελάσαντες Πείσωνί με παραδιδόασιν· οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐλθόντες τὰ ἀνδράποδα ἀπεγράφοντο. ἐγὼ δὲ Πείσωνα μὲν ἡρώτων εἰ βούλοιτό με σῶσαι χρήματα λαβών· ὁ δ' ἔφασκεν, εἰ πολλὰ εἶη. εἶπον οὖν ὅτι τάλαντον ἀργυρίου ἔτοιμος εἶην δοῦναι· ὁ δ' ὠμολόγησε ταῦτα ποιήσειν. ἠπιστάμην μὲν οὖν ὅτι οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους νομίζει, ὅμως δ' ἐκ τῶν παρόντων ἐδόκει μοι ἀναγκαιότατον εἶναι πίστιν παρ' αὐτοῦ **λαβεῖν**. ἐπειδὴ δὲ ὠμοσεν, ἐξώλειαν¹ ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶν ἐπαρώμενος, λαβὼν τὸ τάλαντόν με σώσειν, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον τὴν κιβωτὸν ἀνοίγνυμι· Πείσων δ' αἰσθόμενος εἰσέρχεται, καὶ ἰδὼν **τὰ ἐνόντα** καλεῖ **τῶν ὑπηρετῶν** δύο, καὶ τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ λαβεῖν ἐκέλευσεν.

¹ ἐξώλειαν: πανωλεθρία

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ... εἰ πολλὰ εἶη».

Μονάδες 20

Γ2. Να αναφέρετε δύο (2) ενέργειες του Πείσωνα που φανερώνουν τον χαρακτήρα του. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με παραπομπές στο κείμενο.

Μονάδες 10

Γ3. α. «ἵνα αὐτοῖς ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπολογία, ὥς οὐ **χρημάτων ἔνεκα** ταῦτα πέπρακται»: Να εντοπίσετε τους ονοματικούς τύπους που υπάρχουν στο παραπάνω απόσπασμα και να τους μεταφέρετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

(μονάδες 5)

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

β. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

παραδιδόασιν	: ο ίδιος τύπος στον αόριστο β' στην ίδια φωνή
έξελάσαντες	: το γ' ενικό της οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή
σῶσαι	: το απαρέμφατο παθητικού αορίστου
πέπρακται	: το β' ενικό της προστακτικής παρακειμένου στην ίδια φωνή
διαλαβόντες	: το β' ενικό της προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή

(μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε πλήρως συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο κείμενο με έντονα γράμματα:

αὐτοῖς, χρημάτων ἔνεκα, εὐλόγως, λαβεῖν, τὰ ἐνόντα, τῶν ὑπηρετῶν.

(μονάδες 6)

β. Να εντοπίσετε τον πλάγιο λόγο και να τον μετατρέψετε σε ευθύ: «εἶπον οὖν ὅτι τάλαντον ἀργυρίου ἔτοιμος εἶην δοῦναι».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΗ 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2026

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 519b-520a

Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἱκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὲ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴν ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἐν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελείας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὦσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποίων τοιούτους

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΛ

ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφίῃ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

A1.α. Να αντιστοιχίσετε καθένα από τα χαρακτηριστικά, τις αντιλήψεις ή τις επιδιώξεις της **Στήλης Α** με την αντίστοιχη ομάδα ανθρώπων της **Στήλης Β**.

Στήλη Α	Στήλη Β
α. στερούνται ενός ενιαίου και σταθερού σκοπού στη ζωή τους	1. οἱ ἀπαίδευτοι
β. πιστεύουν ότι έχουν μεταφερθεί ζωντανοί στα νησιά των «μακάρων»	
γ. χαρακτηρίζονται «ἀληθείας ἄπειροι»	2. οἱ ἐν παιδείᾳ ἑώμενοι

(μονάδες 6)

A1.β. «Ἡμέτερον δὴ ἔργον ... ἐπιτρέπεται»: Να εντοπίσετε τέσσερις διαφορετικές λέξεις που αναφέρονται στο «ἀγαθόν». (Δεν χρειάζεται σχολιασμός).

(μονάδες 4)
Μονάδες 10

B1. «Ἐπελάθου ... πόλεως»: Ποιος είναι ο σκοπός του νόμου και ποιες οι λειτουργίες που «μηχανεύεται» για να τον επιτύχει;

Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μια κοινωνία που νοιάζεται μόνο για τα υλικά αγαθά, είναι κοινωνία ζώων – μια κοινωνία που νοιάζεται μόνο για τα πνευματικά αγαθά είναι κοινωνία ασκητών. Αλλά ο άνθρωπος, ο κοινωνικός άνθρωπος, δεν είναι ούτε ζώο ούτε ασκητής. Χρειάζεται και τα υλικά αγαθά για να υπάρξει και τα πνευματικά αγαθά για να υπάρξει σωστά. Τα πρώτα θα σου δώσουν το «ζην», τα δεύτερα το «ευ ζην».

Κι εδώ προβαίνει, βαρύτατη, η ευθύνη των πνευματικών ανθρώπων για την πορεία της κοινωνίας. Σ' αυτούς έχει λάχει ο κλήρος να την οπλίσουν όχι μόνο με οργάνωση και μέθοδο, αλλά και με έρεισμα, με νόημα, με σκοπό. Μια κοινωνία που δεν ξέρει πώς βαδίζει, είναι

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΛ

κοινωνία τυφλών, καταδικασμένη να χαθεί μέσα στο ίδιο της το σκοτάδι. Και τους «πρέποντες» δρόμους, λόγους και σκοπούς της δεν μπορεί να της τους δείξει άλλος από τον πνευματικό άνθρωπο. Αν αληθεύει αυτό που είπαμε πιο πάνω- πως το μεγάλο κι ακαταμάχητο όπλο τους είναι η Γνώση- οι πνευματικοί άνθρωποι θα ήταν ένοχοι προδοσίας, και προδοσίας εσχάτης, αν το όπλο αυτό δεν το χρησιμοποιούσαν για τον ανώτατο και απώτατο προορισμό που τους δόθηκε: για την υπηρέτηση και τη διαφώτιση της κοινωνίας.

Μάριος Πλωρίτης (12-5-1985), *Οι πνευματικοί άνθρωποι «όρθιοι ή ορθούμενοι»*, Αθήνα: *Το Βήμα*

Να παρουσιάσετε την άποψη που διατυπώνεται στο παραπάνω παράλληλο κείμενο για τον ρόλο των πνευματικών ανθρώπων στην κοινωνία και να εντοπίσετε τις ομοιότητές της με την άποψη για τον ρόλο των φιλοσόφων («**βελτίστων φύσεων**») που διατυπώνεται στο διδαγμένο κείμενο.

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Κεντρική θέση στην πολιτική σκέψη του Πλάτωνα έχει η ισοτιμία.
2. Ο Πλάτωνας εκθέτει τις απόψεις του για την ιδανική πολιτεία στο έργο του «Πρωταγόρας».
3. Η εξαγωγή των καθολικών ορισμών γίνεται από τον Σωκράτη με την επαγωγική μέθοδο.
4. Από τα νεανικά του χρόνια ως τα βαθιά του γεράματα ο Πλάτωνας έδειχνε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πολιτική.
5. Οι πρώιμοι διάλογοι του Πλάτωνα γράφτηκαν μετά τον θάνατο του Σωκράτη.

Μονάδες 10

- B4.** Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της **Στήλης Α** με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της **Στήλης Β** (στη **Στήλη Β** περισεύει μία λέξη).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. ἔργον	α. βουλευτής
2. ἀφικέσθαι	β. λαθραίος
3. ἀπείρους	γ. κακούργος
4. ἐπελάθου	δ. ικεσία
5. βούλεται	ε. πείραμα
	στ. βούληση

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφώντος, Ἑλληνικά, 6.3.7-8

(ed. C. Hude, Bibliotheca Teubneriana, Λειψία 1934)

Επειδή οι Θηβαίοι αρνήθηκαν να διαλύσουν τη Βοιωτική Ομοσπονδία και να αφήσουν τις πόλεις της Βοιωτίας αυτόνομες, όπως όριζε η Ανταλκίδειος Ειρήνη (387 π.Χ.), οι Αθηναίοι αποστέλλουν πολυμελή πρεσβεία στη Σπάρτη, για να συνάψουν κοινή συμμαχία εναντίον των Θηβών. Ένας από τους πρέσβεις ήταν ο Αυτοκλής.

Μετὰ τοῦτον Αὐτοκλῆς, μάλα δοκῶν ἐπιστρεφῆς εἶναι ῥήτωρ, ὧδε ἡγόρευεν· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὅτι μὲν ἃ μέλλω λέγειν οὐ πρὸς χάριν ὑμῖν ῥηθήσεται οὐκ ἄγνοῶ· ἀλλὰ δοκεῖ μοι, οἵτινες βούλονται, ἦν ἂν ποιήσωνται φιλίαν, ταύτην ὡς πλεῖστον χρόνον διαμένειν, διδασκτέον εἶναι ἀλλήλους τὰ αἴτια τῶν πολέμων. ὑμεῖς δὲ αἰεὶ μὲν φατε· αὐτονόμους τὰς πόλεις χρὴ εἶναι, αὐτοὶ δ' ἐστὲ μάλιστα ἐμποδῶν τῇ αὐτονομίᾳ. συντίθεσθε μὲν γὰρ πρὸς τὰς συμμαχίδας πόλεις τοῦτο πρῶτον, ἀκολουθεῖν ὅποι ἂν ὑμεῖς ἡγῆσθε. καίτοι τί τοῦτο αὐτονομία προσήκει; ποιεῖσθε δὲ πολεμίους οὐκ ἀνακοινούμενοι τοῖς συμμάχοις, καὶ ἐπὶ τούτους ἡγεῖσθε· ὥστε πολλάκις ἐπὶ τοὺς εὐμενεστάτους ἀναγκάζονται στρατεύειν οἱ λεγόμενοι αὐτόνομοι εἶναι, ἔτι δὲ τὸ **πάντων** ἐναντιώτατον αὐτονομία, καθίστατε ἔνθα μὲν δεκαρχίας, ἔνθα δὲ τριακονταρχίας· καὶ τούτων **τῶν ἀρχόντων** ἐπιμελεῖσθε οὐχ ὅπως νομίμως ἄρχωσιν, ἀλλ' ὅπως δύνωνται **βία** κατέχειν τὰς πόλεις. ὥστ' ἐοίκατε τυραννίσι μᾶλλον ἢ πολιτείαις **ἡδόμενοι**.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: **«Μετὰ τοῦτον Αὐτοκλῆς ... ἐμποδῶν τῇ αὐτονομίᾳ».**

Μονάδες 20

Γ2. **«καίτοι τί τοῦτο αὐτονομία ... ἡδόμενοι»:** Με ποια επιχειρήματα αμφισβητεί ο Αυτοκλής τον ισχυρισμό που είχαν διατυπώσει οι Σπαρτιάτες, ότι άφηναν αυτόνομες τις ελληνικές πόλεις;

Μονάδες 10

Γ3.α. «ποιεῖσθε δὲ ... ἐναντιώτατον αὐτονομία»: Να εντοπίσετε τους συνηρημένους ρηματικούς τύπους (μονάδες 3) που υπάρχουν στο παραπάνω απόσπασμα και να γράψετε:

- για τον πρώτο ρηματικό τύπο που εμφανίζεται στο απόσπασμα το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα στη φωνή που βρίσκεται,
- για τον δεύτερο ρηματικό τύπο, το β' ενικό πρόσωπο ευκτικής ενεστώτα στη φωνή που βρίσκεται,
- για τον τρίτο ρηματικό τύπο, το β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα στη φωνή που βρίσκεται. (μονάδες 3)

Μονάδες 6

β. «ποιεῖσθε δὲ ... ἐναντιώτατον αὐτονομία»: Να εντοπίσετε τα επίθετα που βρίσκονται σε υπερθετικό βαθμό (μονάδες 2) και να τα γράψετε στον θετικό βαθμό στην ονομαστική πτώση ενικού στο ίδιο γένος. (μονάδες 2)

Μονάδες 4
Μονάδες 10

Γ4.α. «Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι ... οὐκ ἄγνοῶ»: Να χαρακτηρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις και να αναφέρετε τον συντακτικό τους ρόλο. (μονάδες 4)

β. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις/φράσεις:
Μετὰ τοῦτον, τὰς πόλεις, πάντων, τῶν ἀρχόντων, βία, ἡδόμενοι.

(μονάδες 6)
Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 6ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΛ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. **Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**